

Integrace ruských a ukrajinských občanů v České republice

Bc. Anastasiia Romanova

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav krizového řízení

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Anastasiia Romanova
Osobní číslo: L19409
Studijní program: N1032A020002 Bezpečnost společnosti
Studijní obor: Rizikové inženýrství
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Integrace ruských a ukrajinských občanů v České Republice

Zásady pro vypracování

1. Na základě studia domácí i zahraniční odborné literatury zpracujte literární rešerši z dané oblasti a formulujte teoretická východiska diplomové práce.
2. Proveďte analýzu a zhodnocení současného stavu integrace cizinců v České republice.
3. Na základě výsledků analýzy formulujte závěry a vypracujte příručku sloužící k optimalizaci stávajícího stavu.
4. Vámi navrženou příručku zhodnotte z hlediska její implementace do praxe.

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. ALBOROV, Oleg. *Rossijane v Čechii: včera i segodnja*. Izdaniye 1-oje. Praha: Ottovo nakladatelství, 2012. Biblioteka Koordinacionnogo soveta rossijskich sootečestvennikov v Čechii. ISBN 9788074512162.
2. HÁJEK, Oldřich. *Evropská integrace*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2014. ISBN 9788074543678.
3. KOLDINSKÁ, Kristina, Harald Christian SCHEU a Martin ŠTEFKO. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 9788087284605.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Hoke, Ph.D.**
Ústav krizového řízení

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2020**
Termín odevzdání diplomové práce: **14. května 2021**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

Ing. et Ing. Jiří Konečný, Ph.D.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 4.5.21

Jméno a příjmení studenta: Bc. Anastasiia Romanova

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou migrace a integrace ruských a ukrajinských občanů v České republice. Cílem je zanalyzovat a zhodnotit úroveň současného stavu integrace cizinců a na základě výsledků analýzy zpracovat příručku sloužící k orientaci cizinců v každodenních situacích, s nimiž se mohou v procesu integrace do české společnosti setkat.

V teoretické části jsou definovány a blíže vysvětleny pojmy vztahující se k migraci, migrační politice, integraci a začleňování cizinců do struktur majoritní společnosti ČR.

K získání dat a naplnění cílů byly aplikovány metody sběru dat v podobě strukturovaných rozhovorů a dotazníkového šetření. Získaná data byla analyzována pomocí metody What-If a vyhodnoceny pomocí maticí rizik.

Klíčová slova: integrace, cizinec, migrant, ruský občan, ukrajinský občan, proces, Česká republika

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the issue of migration and integration of Russian and Ukrainian citizens in the Czech Republic. The aim is to analyze and evaluate the level of the current state of integration of foreigners and, based on the results of the analysis, to prepare a manual for orienting foreigners in everyday situations that they may encounter in the process of integration into Czech society.

The theoretical part defines and explains in more detail the terms related to migration, migration policy, integration and integration of foreigners into the structures of the majority society in the Czech Republic.

Methods of data collection in the form of structured interviews and a questionnaire survey were applied to obtain data and fulfill goals. The obtained data were analyzed using the What-If method and evaluated using risk matrices.

Keywords: integration, foreigner, migrant, Russian citizen, Ukrainian citizen, process, Czech Republic

Ráda bych touto formou poděkovala své vedoucí bakalářské práce Ing. Evě Hoke, Ph.D., za věnovaný čas, cenné rady a vstřícnost během odborných konzultací.

Velké poděkování patří mé mamince za podporu během celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	13
1.1 MIGRACE.....	13
1.2 ADAPTACE A INTEGRACE.....	14
1.3 MIGRAČNÍ POLITIKA.....	15
2 VYBRANÁ LEGISLATIVA	17
3 MOTIVY MIGRACE	20
3.1 MOTIVY K EMIGRACI Z RUSKA.....	21
3.2 MOTIVY K EMIGRACI Z UKRAJINY.....	22
4 DRUHY POBYTŮ.....	23
4.1 KRÁTKODOBÝ POBYT	23
4.2 DLOUHODOBÝ POBYT.....	24
4.2.1 Účel studium	26
4.2.2 Zaměstnanecká karta.....	27
4.2.3 Modrá karta	28
4.4 TRVALÝ POBYT	29
4.5 OBČANSTVÍ.....	30
5 INSTITUCE ZAMĚŘENÉ NA INTEGRACE CIZINCŮ.....	31
DÍLČÍ ZÁVĚR.....	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
6 STATISTICKÉ ÚDAJE O RUSKÝCH A UKRAJINSKÝCH CIZINCÍCH V ČESKÉ REPUBLICĚ	35
7 ANALYTICKO-EMPIRICKÁ ČÁST.....	39
7.1 STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR.....	39
7.2 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	42
7.2.1 Vyhodnocení dotazníku	43
7.3 MATICE RIZIK A APLIKACE METODY WHAT-IF	48
7.4 ZÁVĚRY A ZJIŠTĚNÍ	60
8 APLIKAČNÍ ČÁST	63
8.1 POPIS PŘÍRUČKY	63
8.2 IMPLEMENTACE PŘÍRUČKY DO PRAXE	69
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	75

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	79
SEZNAM OBRÁZKŮ	80
SEZNAM TABULEK.....	81
SEZNAM PŘÍLOH.....	82

ÚVOD

S rostoucími globalizačními procesy a prudkým nárůstem pohybu lidí přes hranice se ve zvýšené míře začal vyskytovat fenomén migrace. I když se nejedná o nový jev, jeho závažnost s časem stoupá a pojmy jako imigrace, integrace migrantů, migrační politika a další termíny dotýkající se problematiky volného pohybu osob, jsou stále diskutovanějšími tématy.

Česká republika si postupem času vypěstovala dobré jméno jako země s udržitelnou kvalitou života a transformovala se tak pro spoustu přistěhovalců ze země zdrojové na zemi cílovou. V souvislosti s tímto faktem meziročně narůstá počet cizinců ze Slovenska, Ukrajiny, Ruska, Vietnamu, Německa a Polska. S výjimkou Vietnamců sem migrují cizinci ze zemí, které jsou k České republice geograficky blízko. Přesun osob ze zemí bývalého Sovětského svazu je jev zpozorovaný již minimálně několik desetiletí. Jedná se o imigranty, kteří nejsou kulturně či nábožensky výrazně odlišní, ale jejich působení se zde začíná různě projevovat a nese své klady a zápory.

Diplomová práce bude řešit zajímavou oblast procesu integrace cizinců na území České republiky. Jedná se o složitou problematiku, která se často mění na základě legislativních požadavků a je nedostatečně ukotvena v monografii.

Diplomová práce bude rozdělena na 2 části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se bude zabývat tématem migrace, integrace a migrační politikou z pohledu některých autorů, právním ukotvením cizinců v ČR, nejčastějšími motivy přestěhování z Ruska a Ukrajiny, také druhy pobytu cizinců ze třetích zemí a na závěr institucemi na podporu integrace cizinců v České republice.

Praktická část bude rozdělena na analyticko-empirickou a aplikační. Analyticko-empirická část práce začíná představením statistických údajů o rusky mluvících občanech v ČR ze zprávy Českého statistického úřadu za rok 2018-2019. Pod termínem rusky mluvící občany jsou zařazeni obyvatelé nejen z geografických hranic současného Ruska, ale také ti, kteří pocházejí se zemí bývalého Sovětského svazu a mluví rusky. Poté bude provedeno samotné posouzení rizik v procesu integrace cizinců. To začíná dvěma rozhovory s cizinkami, a to s cizinkou ukrajinské národnosti pobývajících na území ČR delší dobu a s cizinkou z Ruska s kratší dobou pobytu. Na základě zjištěných informací ze strukturovaného rozhovoru bude sestaven dotazník, který je později v rámci dotazníkového šetření vyhodnocen. Konečné shrnutí rizik a jejich posouzení je provedeno za pomoci matice rizik a aplikace metody What-

If. V metodě jsou zmíněny příčiny a následky, které mohou ovlivnit proces integrace cizinců v České republice a také návrhy opatření na jednotlivá rizika.

V aplikační části diplomové práce bude na základě výsledků analýzy zpracovaná vlastní informační příručka, sloužící k optimalizaci stávajícího stavu integrace ruských a ukrajinských občanů v České republice. Navržená příručka dále bude rozeslána integračním centřům a nezávislým občanům Ruska a Ukrajiny pro hodnocení její efektivity v praxi.

CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Hlavním cílem diplomové práce je zanalyzovat a zhodnotit úroveň současného stavu integrace ruských a ukrajinských občanů v České republice a na základě výsledků analýzy a výzkumu zpracovat příručku, jež bude sloužit k lepší orientaci migrantů v každodenních problémech spojených se životem v České republice.

V teoretické části diplomové práce je na základě studia domácí i zahraniční odborné literatury zpracován ucelený přehled teoretických východisek, neboť se tato oblast často legislativně mění a nemá teoretické ukotvení v monografii.

V praktické části diplomové práci je provedena analýza integrace Rusů a Ukrajinců v ČR při pomoci technik sběru dat:

- **Dotazníkové šetření;**
- **Strukturované rozhovory s cizinkami ruské a ukrajinské národnosti.**

Na následnou analýzu rizik jsou použity metody:

- **Metoda What-if – Co se stane, když;**
- **Vyhodnocení rizik pomocí matice rizik.**

V aplikační části diplomové práci je vytvořena vlastní informační příručka obsahující všechny problémové oblasti integrace a sloužící k optimalizaci úrovně současného stavu integrace cizinců v České republice. Dále je navržená příručka zhodnocena z hlediska její implementace do praxe.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V úvodní kapitole jsou vymezeny základní pojmy a jejich definice. Základní pojmy se objevují v teoretické i praktické části diplomové práce, které jsou nezbytné pro pochopení a správné uchopení tématu. Definice pojmů, jako jsou migrace, adaptace, integrace, integrační politika a další, jsou nezbytná pro vytvoření objektivního posouzení rizik.

1.1 Migrace

Pojem **migrace** pochází z latinského slova „migratio“, což znamená přesídlení. Je to proces přesídlování lidí z jednoho státu, regionu nebo města do druhého, v některých případech ve velkých skupinách a na velké vzdálenosti (Oiarzabal a Reips, 2012).

Ruská vědkyně O.D. Vorobjova (2012) ve svých pracích píše, že populační migrace je *„jakékoli územní přesídlení populace spojené s překračováním vnějších i vnitřních hranic správně-územních celků za účelem změny jejich trvalého bydliště nebo dočasného pobytu na území pro realizaci studia nebo práce“*.

Ministerstvo vnitra definuje migraci jako *„časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi“* (MVČR, c2021d).

Z definic vyplývá, že existují dva hlavní typy migrace: mezinárodní (mezistátní) a vnitřní (vnitrostátní). **Vnitřní migrace** je definována jako *„pohyb lidí z jednoho regionu do druhého v rámci jednoho státu.“* Definice **mezinárodní migrace** je nazýván *„územní pohyb osob přes státní hranice spojené se změnou trvalého pobytu nebo občanství, který má neodvolatelnou, sezónní nebo krátkodobou povahu“* (Růžková, 2012), (Demografie, c2004-2014).

Dle směru migrace jde rozlišovat pojmy jako migrant, emigrant, imigrant a reemigrant. Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) definuje pojem **migrant** jako jakákoli osoba, která již překročila mezinárodní hranici nebo se pohybuje uvnitř státu a opustila místo obvyklého pobytu (IOM, c2021). **Emigrant** je ten, kdo opouští území státu svého bydliště, jinými slovy emigruje. **Imigrant** je osoba, která vstupuje na území státu nového bydliště. **Reemigrant** – migrující osoba, která opustila stát, a poté se do něj opět vrátila (Koschin, 2005).

V moderní vědecké literatuře je věnována velká pozornost analýze příčin migrace. Podle Vavrejšnové (2011) „push“ a „pull“ faktory jsou označovány jako specifické vlivy pro světovou mezinárodní migraci. K „pull“ faktorům lze zařadit politickou stabilitu,

ekonomickou prosperitu, vysokou kvalitu života a příznivé životní prostředí jiného státu. „Push“ faktory jsou spojené s výskytem okolností, které vylučují možnost být v těchto oblastech. Jedná se o pronásledování, válečné, náboženské a národní střety, přírodní či jiné katastrofy a situace, které znamenají ohrožení života, svobody a živobytí jednotlivce (Demografie, c2004-2014).

Migrace obyvatelstva je významnou součástí všech nejdůležitějších procesů naší doby. Je vnímána nejen jako jednoduchý mechanický pohyb lidí z jednoho regionu nebo města do druhého, ale také jako komplexní sociální proces ovlivňující mnoho aspektů sociálně-ekonomického, politického a kulturního života společnosti (Růžková, 2012).

1.2 Adaptace a integrace

Procesy přizpůsobení migrantů k novým podmínkám a začlenění do systému sociálních vztahů se nazývají adaptace a integrace (MVČR, c2021b).

Podle K. Koldinské (2016) **adaptace** migranta je proces asimilace cizího občana nebo osoby bez státní příslušnosti, vzorců chování, sociálních norem a hodnot, znalostí, dovedností, které mu umožňují existovat a úspěšně působit v hostitelské společnosti. Adaptace úzce souvisí s přijetím oficiálního statusu a legalizací pobytu u migranta. Profesorka taky definuje pojem **integrace** jako proces zapojení cizího občana nebo osoby bez státní příslušnosti do systému sociálních, právních a kulturních vztahů hostitelské společnosti jako jejího plného a stálého člena, který je často spojen se získáním práva migranta na dočasný nebo trvalý pobyt nebo se získáním občanství hostitelské země.

Adaptace a integrace jsou vzájemně propojeny mezi sebou. Pouze migrant, který se úspěšně přizpůsobil sociální, kulturní, ekonomické a právní realitě hostitelské společnosti, může během svého života postupně integrovat do místní komunity a stát se jejím plnohodnotným členem (Koldinská, Scheu a Štefko, 2016).

Rákoczyová (2008) rozděluje integraci na čtyři hlavní formy:

- Kulturní integrace – proces, při kterém migranti získávají znalosti o hostitelské komunitě a její kultuře a získávají kompetence nezbytné pro úspěšnou interakci se společností, zatímco místní obyvatelé se seznámí s kulturou migrantů;
- Strukturální integrace – proces, ve kterém si migranti nacházejí své místo v hostitelské komunitě. Získávají občanská práva, vstupují na trh práce a stávají se členy místní komunity;

- Komunikační integrace – proces formování vztahů a sociálních sítí. Zahrnuje navazování přátelství, pracovních nebo romantických vztahů, manželství. Podstatou komunikační integrace je komunikace mezi místními obyvateli a migranty;
- Integrace vlastnictví – proces, kde se migranti začínají identifikovat s hostitelskou komunitou. V důsledku této integrace se migranti přestávají cítit jako cizinci.

1.3 Migrační politika

Migrační politika je systémem principů, cílů a činností, pomocí nichž stát a další političtí aktéři regulují toky přistěhovalců. Státní migrační politika by měla být zaměřena na dosažení cílů v souladu se zájmy rozvoje společnosti jako systému (Rabušic a Burjanek, 2003).

Součástí migrační politiky jsou imigrační a integrační politiky.

Imigrační politika je soubor nástrojů na regulaci imigrace. Drbohlav (2001) vymezují tři hlavních vzorových typů imigrační politiky:

- 1) Diskriminační typ – předpoklad návratu cizince po určitém čase zpět do původní země;
- 2) Asimilační typ – touha po bezprostředním splynutí imigranta s hostitelskou společností;
- 3) Multikulturní typ – předpoklad získání plných práv pro imigranty.

Integrační politika ovlivňuje pozici imigranta v přijímající společnosti. Cílem integrační politiky je podpora legálně pobývajících cizinců a zajištění nekonfliktního a oboustranného soužití mezi cizinci a českou společností, zabránění vzniku uzavřených komunit cizinců a jejich sociální izolace. Cílem integračních opatření je zabránit vzniku ekonomických, sociálních a kulturních rozdělení společnosti. Cílovou skupinou integrace jsou občané tzv. třetích zemí legálně pobývajících v České republice (Cizinci, c2021).

R. Trbola a M. Rákoczyová (2010) uvádí ve své publikaci základní dimenze, které vzájemně doplňují a prolínají proces integrace migrantů:

- Sociální – zahrnují oblast bydlení a trvalého pobytu, místo a kvalitu bydlení, mobilitu, zdravotní a sociální zabezpečení, sloučení s rodinou;
- Ekonomická – vztahují se k trhu práce a přístupu na něj, ekonomického postavení a dosažení určitého stupně životní úrovně;
- Kulturní – obsahuje jazykové schopností, možností komunikace, přístup k informacím, vzdělávání a udržování tradic, náboženství a etniky;

- Politická – která jsou tvořena volebním právem, právem se zúčastňovat na společenských a politických debatách, přístupem k veřejným službám a účastí na rozhodování formou veřejného sebevyměření.

Koncepce integrace cizinců (dále jen „koncept“) je hlavním politickým dokumentem vlády České republiky. První koncept byla přijata v roce 2000, která vycházela ze Zásad konceptu integrace cizinců v České republice za rok 1999. Koncept byla aktualizována po pěti letech (2006, 2011, 2016). Vláda České republiky každoročně svým nařízením k Postupu při realizaci Konceptu stanovuje konkrétní úkoly na následující rok (Cizinci, c2021).

Koncept zahrnuje čtyři hlavní oblasti: znalost českého jazyka, ekonomická a sociální soběstačnost, orientace ve společnosti a vztahy mezi komunitami. Tyto klíčové čtyři oblasti musí cizinec splňovat pro úspěšný proces integrace. Dále se zaměřuje na zvyšování informovanosti cizinců a veřejnosti, provádění integračních opatření na úrovni krajů a obcí, mezikulturní vzdělávání pracovníků spolupracujících s cizinci atd. (Cizinci, c2021).

2 VYBRANÁ LEGISLATIVA

Hlavní právní ukotvení cizinců se nachází v cizineckém právu a je definováno zcela jasně. Zdroje cizineckého práva jsou hlavně předpisy řazené tradičně do práva veřejného, zejména práva správního. Jedná se o:

- Zákony ČR a podzákoné předpisy;
- Právo EU (nařízení a směrnice);
- Mezinárodní smlouvy (Čižinský, 2012).

Níže je uvedena legislativa týkající se cizineckého práva v České republice.

Azyl a jiné formy ochrany v ČR

- **Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb.**, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky;
- **Zákon č. 325/1999 Sb.**, o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu);
- **Zákon č. 221/2003 Sb.**, o dočasné ochraně cizinců;
- **Vyhláška č. 376/2005 Sb.**, kterou se stanoví výše úhrady za stravu a ubytování poskytnuté v azylovém zařízení, výše kapesného a termíny jeho výplaty.

Vstup, pobyt cizinců na území ČR a vyhoštění

- **Zákon č. 326/1999 Sb.**, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (včetně poslední novely č. 427/2010 Sb. s účinností od 1.1.2011);
- **Vyhláška č. 368/1999 Sb.**, kterou se stanoví náležitosti a počty fotografií vyžadovaných podle zákona o pobytu cizinců;
- **Vyhláška č. 429/2010 Sb.** stanoví výjimky z povinnosti cizince požádat o vízum nebo povolení k pobytu na místě příslušném zastupitelském úřadu;
- **Vyhláška č. 428/2010 Sb.** stanoví okruh cizinců, kteří mohou pobývat v tranzitním prostoru mezinárodního letiště na území České republiky pouze na základě uděleného letištního průjezdního víza;

- **Vyhláška č. 447/2005 Sb.**, kterou se stanoví výše nákladů na ubytování, stravování a přepravu po území České republiky cizince zajištěného za účelem správního vyhoštění.

Rodina, manželství, partnerství, děti

- **Zákon č. 89/2012 Sb.**, občanský zákoník;
- **Zákon č. 115/2006 Sb.**, o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.

Příložené zákony obsahuje pouze vybraná ustanovení, která jsou důležitá pro orientaci cizince při manželství, rozvodu, určení rodičovství, otázkách výživného, uzavření registrovaného partnerství, při jeho zániku a v otázce vzájemných práv a povinností partnerů.

Zaměstnání, podnikání

- **Zákon č. 435/2004 Sb.**, o zaměstnanosti.

Příložený zákon obsahuje pouze vybraná ustanovení, která jsou důležitá pro orientaci cizince v otázkách týkajících se možnosti legálně pracovat v České republice – získání povolení k zaměstnání, výčet cizinců, kteří povolení k zaměstnání nepotřebují, možnost být veden v evidenci úřadu práce, otázka získání podpory v nezaměstnanosti aj.

- **Zákon č. 455/1991 Sb.**, o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Příložený zákon obsahuje pouze vybraná ustanovení, která jsou důležitá pro orientaci cizince v otázkách týkajících se možnosti legálně podnikat v České republice, tj. zejména podmínky a proces získávání živnostenského oprávnění a jeho zánik.

Sociální zabezpečení

- **Zákon č. 111/2006 Sb.**, o pomoci v hmotné nouzi.

Příložený zákon obsahuje pouze vybraná ustanovení, která jsou důležitá pro orientaci cizince v systému finanční pomoci státu osobám v hmotné nouzi – o jaké finanční dávky je možné žádat, kdo o ně může žádat, jakým způsobem, co je k takové žádosti třeba doložit atd.

- **Zákon č. 117/1995 Sb.**, o státní sociální podpoře.

Příložený zákon obsahuje pouze vybraná ustanovení, která jsou důležitá pro orientaci cizince v systému státní sociální podpory – o jaké finanční dávky je možné žádat, kdo o ně může žádat, jakým způsobem, co je k takové žádosti třeba doložit atd.

- **Zákon č. 110/2006 Sb.**, o životním a existenčním minimu.

Příložený zákon obsahuje pouze vybraná ustanovení, která jsou důležitá pro orientaci cizince v určení výše jeho životního a existenčního minima, od kterého se dále odvíjí možnost požádat o finanční pomoc na základě výše uvedených zákonů o pomoci v hmotné nouzi a o státní sociální podpoře.

Zdravotní péče

- **Zákon č. 48/1997 Sb.**, o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Příložený zákon obsahuje pouze vybraná ustanovení, která jsou důležitá pro orientaci cizince v systému veřejného zdravotního pojištění, kde uvedeno, jaké cizinci mají nárok na veřejné zdravotní pojištění, kdo má povinnost za tyto cizince pojištění platit, kdy tato povinnost připadá státu, jaká jsou práva a povinnosti cizince vyplývající z jeho zařazení do systému veřejného zdravotního pojištění atd.

Školy a vzdělávání

- **Zákon č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon);
- **Zákon č. 111/1998 Sb.**, o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).

Příložené zákony obsahují pouze vybraná ustanovení, která jsou důležitá pro orientaci cizince v otázkách vzdělávání všech stupňů v České republice, přístupu cizinců ke vzdělání, povinné školní docházky, uznávání zahraničního vzdělání nebo diplomů.

3 MOTIVY MIGRACE

Migrace má velký dopad na demografické, ekonomické, sociální a politické procesy, a to jak na území odchodu migrantů, tak na území jejich osídlení. Identifikace faktorů umožňuje regulovat migrační procesy a vyvíjet opatření k jejich negativním důsledkům (Rabušic a Burjanek, 2003).

Castles (1998) rozdělil důvody k migraci do následujících skupin:

- *Environmentální* – má nepřímý vliv na migrační procesy. V příznivých přírodních a klimatických podmínkách pro obyvatelstvo jsou vytvářeny předpoklady pro příliv obyvatelstva;
- *Ekonomické* – způsobené různými úrovněmi hospodářského rozvoje v různých zemích, což se odráží na mzdách a obecné úrovni sociálního zabezpečení; nesoulad mezi množstvím pracovní síly, vzděláváním pracovníků; nedostatek pracovních míst na trhu práce;
- *Ekologické* – nespokojenost s kvalitou životního prostředí, znečištěné prostředí, ekologické a přírodní katastrofy, nedostatek množství pitné vody, zemětřesení, povodně, náhlé zvýšení nadmořské hladiny, emise toxických látek způsobují migrace;
- *Vojenské* – jsou nejhorší a nejobtížnější projevy migrace, kdy je populace nucena uprchnout ze svých obyvatelných míst, aby zachránila své životy a životy svých blízkých. Vojenská migrace je spontánní a doprovázena velkým počtem uprchlíků;
- *Politické* – k migraci dochází v důsledku změn ve státním systému, změny moci v zemi i politických mimořádných událostí (války, revoluce, ozbrojené střety, politické deportace atd.);
- *Sociální* – k přílivu migrantů přispívá rozvoj sociální infrastruktury (množství předškolních institucí, všeobecných vzdělávacích institucí, univerzit, kulturních institucí), sloučení rodiny, manželství s cizincem, přestěhování v rámci vzdělávacího programu.

3.1 Motivy k emigraci z Ruska

První porevoluční migranti se v České republice objevili v roce 1919. Jednalo se o uprchlíky, kteří byli spojeni s rozpadem Ruské říše a občanskou válkou, a to nejen v Rusku, ale také na Ukrajině a v Bělorusku (Abrahám, 2012).

Ekonomický motiv je jeden z nejvýznamnějších motivů, který vede k emigraci z Ruska. Podnětem se stala ekonomická nestabilita v Rusku v 90. letech, kdy proběhly reformy, ve kterých velké množství vzdělaných lidí ztratilo své uplatnění. Poté v Československu vznikl koncept „ruská akce pomoci“, která byla zaprvé velkým humanitárním gestem a za druhé byla spojena s československou politikou. Tato akce byla pozvánkou pro vzdělané lidi z bývalého SSSR. V současné době Česká republika je ekonomicky nejrozvinutější zemí ve střední Evropě s vysokou životní úrovní, což se může ostatním zemím jevit jako lákavé a způsobuje to také příliv migrantů z Ruska sem. Také díky zachování své vlastní měny jsou ceny v České republice mnohem nižší než v sousedních zemích jako Německo nebo Rakousko (Sládek, 2010). V srovnání životních nákladů v Moskvě a Praze nejsou velké rozdíly, ale jde o pocitovat úplně jinou životní úroveň.

Další nejvýznamnější příčinou způsobující emigraci je **bezpečnost**. Kvůli nízké úrovni nacionální tolerantnosti a rostoucí kriminalitě po rozpadu SSSR mají obyvatelé strach o svůj život, což je také podněcuje k emigraci. Podle dat globálního indexu míru v roce 2018 Česká republika se dostala na seznam nejnebezpečnějších zemí světa (Sládek, 2010).

Jeden z nejpobulárnějších motivačních faktorů pro mladé Rusy je možnost získání **bezplatného vzdělání**. Většina studentů se po ukončení studia nechtějí vrátit do své mateřské země. Preferují buď zůstat natrvalo v České republice, nebo migrovat dál na Západ (Fedorov, c2005–2017).

Studium na jazykových kurzech lze rozdělit do několika typů:

1. S cílem dalšího získání vysokoškolského vzdělání v České republice a možné následné imigrace do země;
2. S cílem dalšího získání vysokoškolského vzdělávání v České republice, avšak bez účelu imigrace;
3. Bez účelu dalšího vzdělávání na vysoké škole v rámci profesního rozvoje (Fedorov, c2005–2017).

Studia na českých vysokých školách znamenají také legální odklad vojenské služby. Kromě kvalitního vzdělání cizinec, který absolvoval vysokou školu v České republice, získává volný přístup na trh práce (Fedorov, c2005–2017).

3.2 Motivy k emigraci z Ukrajiny

Po rozpadu SSSR byla Ukrajina ovlivněna problémy politického, ekonomického a sociálního charakteru, které spustili hromadnou vlnu migrace do České republiky. Do roku 2000 ukrajinští občané mohli neomezeně pobývat na území ČR, poté ale vstoupil v platnost zákon o zavedení víz pro tyto obyvatele (Abrahám, 2012).

Česká republika láká Ukrajince k přestěhování kvůli své geografické blízkosti a malým jazykovým a kulturním rozdílům. Mezi hlavní motivy k migraci patří také motivy **ekonomické**, kde cizinec pobývá na území České republiky za účelem získání zaměstnání. Jde o cirkulační migraci, kde pracovní migrant nemá v úmyslu se usadit natrvalo, ale chce pouze zasílat vydělané finanční prostředky ze země zaměstnání zpět do země původu. Ve většině případů si časem ukrajinští pracovníci vybudují silné vazby k ČR a v důsledku toho se tam následně přesouvá migrantova rodina a dochází tak k trvalému odchodu z mateřské země (Trbola a Rákoczyová, 2010).

Do dalších motivů lze zařadit **sociální jistotu**, případně jistotu práce, lépe **fungující instituce**, větší **kvalitu života** a vysoký standard **zdravotní péče**. Důležitým aspektem pro preferování pobytu v České republice je i pomoc příbuzných, přátel či krajanů, kteří již na území ČR žijí a usnadní tak novému migrantovi primární vstup (Trbola a Rákoczyová, 2010).

4 DRUHY POBYTŮ

Při návštěvě mnoha zemí musí občané jiných států nejprve získat povolení ke vstupu. Formálním potvrzením takového povolení je vízum. Je to dohoda, kterou země Evropské unie uzavřely mezi sebou. Nazývá se Schengenská smlouva a může mít několik různých typů, v závislosti na délce a účelu pobytu (Kaźmierkiewicz, 2012).

V schengenském prostoru existují 4 typy víz:

- Vízum typu A – umožňuje tranzitní vstup pouze na letiště;
- Vízum typu B – umožňuje tranzit přes území země v schengenském prostoru po dobu nejvýše 5 dnů;
- Vízum typu C – krátkodobé, které umožňuje zůstat v zemi přibližně 3 měsíce, a to až 90 kalendářních dnů;
- Vízum typu D – dlouhodobé, které se vydává na dobu pobytu v zemi nad 90 kalendářních dnů a stanoví pobyt výhradně na území jednoho schengenského státu;
- Vízum typu C + D – kombinovaná, která umožňují dlouhodobé cestování ve všech státech schengenského prostoru (Kaźmierkiewicz, 2012).

4.1 Krátkodobý pobyt

Do krátkodobého pobytu spadá vízum typu A, B i C:

Vízum typu A (letištní průjezdní vízum) vydává české velvyslanectví na žádost cizince za účelem umožnění pobytu v tranzitní zóně mezinárodního letiště při čekání na další let. Doba platnosti víza je stanovena v souladu s očekávaným počtem letů a vydává se nejdéle na 3 měsíce. Vízum lze udělat jednosměrné či obousměrné. K žádosti o vízum je nutno přiložit zahraniční pas, vízum cílového státu (toto ustanovení neplatí, pokud může cizinec v uvedeném státě zůstat bez víza), fotografii, letenku na let do cílového místa, kam bude cizinec dále následovat z České republiky (Čižinský, 2012).

Okruh občanů, kteří mohou pobývat v tranzitním prostoru mezinárodního letiště na území České republiky pouze na základě uděleného letištního víza, stanovuje **vyhláška č. 428/2010 Sb.**, ve znění pozdějších úprav (Čižinský, 2012).

Vízum typu B vydává české velvyslanectví v zahraničí na základě žádosti cizince o tranzit přes Českou republiku. Vízum může být jednostranné, oboustranné nebo bez omezení počtu

tranzitních cest. Vízum dává právo k pobytu v České republice do 5 dnů pro každou tranzitní cestu. Platnost víza se stanoví na základě počtu zamýšlených tranzitních cest, ale ne déle než 6 měsíců. K žádosti musí být přiložen zahraniční pas, vízum cílového státu nebo jiných tranzitních zemí, dostupnost finančních prostředků pro pobyt v České republice a fotografie (Čížinský, 2012).

Vízum typu C je schengenské nebo krátkodobé vízum, které je určeno pro krátkodobé cestování a umožňuje zůstat v zemích schengenského prostoru až 90 dnů za půl roku. Víza kategorie C lze udělat maximálně na 5 let, ale při stejných podmínkách – pobyt v schengenském prostoru nesmí překročit 90 dnů za půl roku. Po uplynutí doby je nutné opustit schengenský prostor a při zpětném návratu se musí počkat na půlroční koridor (Čížinský, 2012).

Existuje několik typů víz C:

- C1 – doba pobytu v schengenském prostoru je do 30 dnů;
- C2 – doba pobytu v schengenském prostoru je až 90 dnů, ale vízum je platné 180 dní;
- C3 – doba pobytu v schengenském prostoru je až 90 dnů, ale vízum je platné 360 dnů;
- C4 – doba pobytu v schengenském prostoru je až 90 dnů, ale vízum je platné jeden až pět let (Čížinský, 2012).

Nejjednodušší způsob pro získání schengenského víza je vízum typu C1. Za účelem získání víza typu C2 některé země vyžadují, aby žadatel již jednou měl do této země jednorázové vízum C1. Některé země dávají víza typu C2 pouze za účelem podnikání. C3 je určeno výhradně podnikatelům, kteří často cestují do Evropy. C4 se vydává pouze zvláštním kategoriím lidí, jako jsou diplomaté, politici atd. (Čížinský, 2012).

Vízum typu D se vydává na základě určitého účelu pobytu v České republice. Podrobnou informaci o daných typech víza popisuje následující kapitola (Čížinský, 2012).

4.2 Dlouhodobý pobyt

Pro dlouhodobý pobyt na území České republiky je nutné předložit Ministerstvu vnitra České republiky důvody – tak zvané účel pobytu. Celkem je těchto účelů 99 a jsou

rozmístěny na biometrické kartě ve formě dvoumístného kódu spolu s druhem pobytu (Čížinský, 2012).

Tabulka 1 Kódové označení vybraných účelů pobytu (MVČR, 2020)

Kódové označení vybraných účelů pobytu			
00	Zdravotní péče	48	Pobyt cizince mladšího 18 let (rodinné záležitosti)
01	Obchodní	49	Udělena mezinárodní ochrana (azyl)
02	Kulturní	52	Sezónní zaměstnání
04	Pozvání	54	Udělena mezinárodní ochrana (doplňková ochrana)
05	Oficiální/politický	56	Pobyt rezidenta jiného členského státu EU
06	Podnikání (OSVČ)	57	Rodinný příslušník rezidenta jiného členského státu EU
07	Sportovní	58	Rodinný příslušník výzkumného pracovníka
17-20	Rodinný	59	Rodinný příslušník držitele modré karty v jiném ČS
21-24	Studium	60	Pobyt za účelem společného soužití cizinců
25	Vědecký výzkum	67	Předchozí povolení k pobytu bylo zrušeno
26	Hledání zaměstnání nebo zahájení podnikatelské činnosti	68	Povolení vydáno po 5 letech nepřetržitého pobytu na území ČR
27	Zaměstnání	69	Povolení vydáno po 5 letech nepřetržitého pobytu na území členských států EU
28	Modrá karta	78	Pobyt za účelem investování
29	Mimořádné pracovní vízum	79	Vnitropodnikově převedený pracovník
30	Studium (dobrovolná služba)	80	Vnitropodnikově převedený pracovník jiného člen. státu EU
36	Podnikání – účast v právnické osobě	88	Jiný účel
41	Pobyt z humanitárních důvodů	91	Strpění pobytu dle zákona 326/1999 o pobytu cizinců
42	Pobyt z jiných důvodů hodných zřetele	95-98	Společné soužití rodiny
43	Pobyt udělen v zájmu České republiky	99	Ostatní účely
47	Trvalý pobyt – bývalý žadatel o mezinárodní ochranu		

Nejběžnějším účelem pobytu je studium, vědecký výzkum, zaměstnání, podnikání a sloučení rodiny.

4.2.1 Účel studium

Studium je jedním z nejpopulárnějších účelů pro dlouhodobý pobyt ruských a ukrajinských občanů v České republice. Cizinec může žádat o dlouhodobé vízum nebo pobyt za účelem studia pouze v případech, které jsou studiem dle §64 zákona **č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky** (MZV ČR, [2021]).

Studiem se pro účely tohoto zákona rozumí:

- střední vzdělávání a vyšší odborné vzdělávání v oborech vzdělání ve střední škole, konzervatoři nebo vyšší odborné škole, zapsané do rejstříku škol a školských zařízení podle zákona č. 561/2004 Sb. v rámci výměnného programu uskutečňovaného v české hostitelské organizaci;
- studium v akreditovaných studijních programech na vysoké škole podle zákona č. 111/1998 Sb.;
- účast na jazykové a odborné přípravě ke studiu akreditovaného studijního programu vysoké školy organizované veřejnou vysokou školou;
- účast na jazykovém a odborném kurzu pořádaném v rámci programu Evropské unie nebo na základě mezinárodní smlouvy;
- stipendijní pobyt realizovaný na základě platných mezinárodních smluv prováděných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, platného stipendijního programu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, stipendijního programu Evropské unie nebo na základě rozhodnutí vlády České republiky;
- stáž určená k získání praktických a odborných zkušeností cizincem, uskutečňovaná v tuzemské hostitelské organizaci v době jeho studia na zahraniční vysoké škole anebo v době nejvýše 2 let po ukončení studia na vysoké škole, organizačně zajišťovaná nebo koordinovaná tuzemskou vysokou školou, Akademií věd České republiky nebo k tomuto účelu Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy akreditovanou právnickou osobou se sídlem na území nebo právnickou osobou se sídlem mimo území, která má na území organizační složku;

- evropská dobrovolná služba mládeže ve věku od 18 do 30 let nebo dobrovolnická služba, určená k získání praktických, odborných zkušeností cizincem, uskutečňovaná v tuzemské hostitelské organizaci jako součást projektu programu nebo iniciativ Evropské unie, popřípadě obdobného státního programu a organizačně zajišťovaná nebo koordinovaná k tomuto účelu ministerstvem nebo Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy akreditovanou právnickou osobou se sídlem na území nebo právnickou osobou se sídlem mimo území, která má na území organizační složku;
- výměna zkušeností a studijní pobyty osob odpovědných za vzdělávání a rozvoj lidských zdrojů, pokud tyto činnosti jsou vykonávány v rámci programů nebo iniciativ Evropské unie nebo v rámci mezinárodních smluv (MVČR, c2021a).

4.2.2 Zaměstnanecká karta

Legální zaměstnání cizince v České republice upravuje §42 zákona **č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky** a o změně některých zákonů a určuje podmínky pro získání tzv. zelené a modré karty (Úřad práce ČR).

Zaměstnanecká karta (anebo zelená karta) je oficiální povolení k dlouhodobému pobytu v České republice za účelem zaměstnání. Má podobu plastové karty, která zahrnuje biometrické údaje, elektronickou fotografii, podpis a otisky prstů. Biometrické údaje jsou čteny pomocí speciálních technických zařízení v místních pobočkách odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky (Úřad práce ČR).

Obrázek 1 Zaměstnanecká karta (MVČR, 2020)

Zahraniční občan, který obdržel zaměstnaneckou kartu, má právo pobývat na území České republiky a pracovat na pozici, pro kterou byla karta vydána. Volná pracovní místa pro

cizince s možností získání zelené karty jsou umístěna v centrální databázi Ministerstva práce České republiky (Úřad práce ČR).

Zelená karta je vydávána:

- typu A: pro kvalifikované pracovníky s vysokoškolským vzděláním;
- typu B: pro zaměstnance, kteří potřebují alespoň školení, aby mohli pracovat na určité pozici;
- typu C: pro další pracovníky (Úřad práce ČR).

Toto povolení k dlouhodobému pobytu platí 2–3 roky. Doba platnosti typu A a B může být za určitých podmínek prodloužena o tři roky. O vydání či nevydání zelené karty rozhoduje Ministerstvo vnitra České republiky (Úřad práce ČR).

Zelená karta je určena pro občany zemí mimo Evropskou unii, Norska, Islandu, Lichtenštejnska, Švýcarska a jejich rodinných příslušníků, a na které se nevztahuje žádná z výjimek uvedených v §98 a §98a zákona **č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti** (Úřad práce ČR).

4.2.3 Modrá karta

Modrá karta je povolení k dlouhodobému pobytu v České republice a je vydávána vysoce kvalifikovaným zahraničním odborníkům pro legální práci ve specializacích vyžadujících vysokoškolské vzdělání. Vysokou kvalifikací se rozumí ukončené vysokoškolské vzdělání nebo vyšší speciální vzdělání s dobou studia nejméně 3 roky (Úřad práce ČR).

Obrázek 2 Modrá karta EU (MVČR, 2020)

Seznam volných pracovních míst spojených s modrými kartami je zveřejněn na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky (MVČR, c2021c).

Žádost o modrou kartu může podat cizinec, který má v úmyslu pobývat v České republice déle než 3 měsíce a zároveň musí vykonávat zaměstnání vyžadující vysoce kvalifikovanou pracovní sílu. Žádosti o modrou kartu posuzuje Ministerstvo vnitra České republiky. Lhůta pro uvážení je 90 dní od data podání žádosti. Maximální doba platnosti modré karty je dva roky. Modrá karta je určena pro cizince ze zemí, které nejsou členy Evropské unie a na které se nevztahuje žádná z podmínek uvedených v §98 a §98a zákona č. **435/2004 Sb., o zaměstnanosti obyvatel** (MVČR, c2021c), (Úřad práce ČR).

4.3 Sloučení rodiny

Pokud jeden z nejbližších příbuzných pobývá v České republice, jeho rodinní příslušníci mohou získat dlouhodobé vízum na dva roky. Tento dokument lze získat **za účelem společného soužití rodiny**. Ve srovnání s jinými typy víz, je tento typ velmi snadné získat, protože v každé zemi, která je součástí Evropské unie, práva rodiny jsou na prvním místě a jsou nedotknutelná. Nejčastějšími případy sloučení rodiny je příjezd manželů, neplnoletých dětí nebo starých rodičů starších 65 let (MZV ČR, 2011).

Určité kategorie občanů mají právo obdržet dokument:

- manžel nebo manželka cizince;
- rodič, příp. prarodič nebo poručník nezletilého azylanta;
- osamělý cizinec starší 65 let nebo bez ohledu na věk cizinec, který se o sebe nedokáže ze zdravotních důvodů sám postarat;
- nezletilé nebo zletilé nezaopatřené dítě manžela cizince s povoleným pobytem či azylanta (studenti, kteří mají méně než dvacet šest let) (MZV ČR, 2011).

Cizinec, který obdržel dlouhodobé vízum na základě sloučení rodiny, nemá možnost změnit účel pobytu v zemi. Tento dokument navíc umožňuje oficiálně najít práci bez pracovního víza. Cizinec, u kterého dochází ke sloučení, musí mít určitou úroveň příjmu. Nebo spíše musí podle českých zákonů plně pokrýt náklady pozvaných lidí na bydlení a jejich životní minimum (MZV ČR, 2011).

4.4 Trvalý pobyt

Cizinec, který má v České republice trvalý pobyt, má stejná práva jako občané České republiky téměř ve všech oblastech života (Čižinský, 2012).

Po 5 letech nepřetržitého pobytu v České republice na základě dlouhodobého víza a povolení k dlouhodobému pobytu má každý cizinec právo požádat o trvalý pobyt.

Podrobnosti týkající se záznamu času stráveného cizincem mimo zemi jsou popsány v §68 odst. 2 a odst. 3 zákona č. **326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky**, pokud je účelem pobytu získání vzdělání, započítává se polovina z celkové doby pobytu (Čižinský, 2012).

4.5 Občanství

V roce 2014 byl v České republice přijat zákon č. **186/2013 Sb. o státním občanství České republiky**, kde je uvedeno, že každý žadatel má stejná práva na české občanství za podmínek výslovně upravených tímto zákonem (Čižinský, 2012).

Podmínky pro získání českého občanství:

1. Cizinec musí žít v České republice za účelem trvalého pobytu alespoň 5 let. Trvalý pobyt se uděluje poté, co jste v zemi žili bez přerušení ve stavu dlouhodobého povolení k pobytu po dobu 5 let. To znamená, že k získání občanství stačí minimálně 10 let pobytu;
2. Úspěšné složení zkoušky z českého jazyka na úrovni B1. U studentů českých škol a univerzit v českém jazyce tato povinnost nemusí být splněna, pokud studium trvalo alespoň tři roky. Ze zkoušky jsou osvobozeni děti do 15 let, dospělí nad 65 let v den a zdravotně postižené osoby, které nemají možnost ovládat český jazyk;
3. Znalost státní struktury České republiky a základní znalostí z oblasti sociální-kulturních, geografických a historických realit České republiky;
4. Žádný záznam o odsouzení s trestem odnětí svobody za neúmyslný či úmyslný trestný čin;
5. Žadatelé starší 18 let musí prokázat oficiální zdroj příjmů po dobu třech let;
6. Povolení k získání státního občanství žadatelovi bude vydáno po složení přísahy českému státu. Příklad přísahy je třeba složit do 12 měsíců od rozhodnutí o vydání státního občanství cizinci (Čižinský, 2012).

5 INSTITUCE ZAMĚŘENÉ NA INTEGRACE CIZINCŮ

Proces integrace ruských a ukrajinských občanů do české společnosti je spojený s mnohými překážkami. Překážky, se kterými se ruský nebo ukrajinský občan v České republice setká se týkají všech, bez ohledu na to, zda se jedná o přechodný či trvalý pobyt nebo zda účelem jejich pobytu je vzdělání, práce, podnikání nebo sloučení rodiny (MVČR, c2021b).

Od okamžiku příjezdu začínají mít téměř všechny kategorie výše zmíněných osob takzvané „adaptační období“, které je velmi obtížné absolvovat individuálně a bez podpory. Prvním aspektem, který tyto osoby ovlivňuje je nedostatek znalostí českého jazyka, což značně komplikuje proces integrace do české společnosti (MVČR, c2021b).

Neznalost jazyka ovlivňuje všechny oblasti společenského života, zejména u Rusů a Ukrajinců, kteří nemluví jiným jazykem než ruštinou. Neznalost českého jazyka vede k dalším důležitým obtížím na cestě k integraci, a to k nepochopení české mentality, která se v určitých věcech od ruské podstatně liší (MVČR, c2021b).

Adaptivní stres pro cizince začíná ve třetím nebo čtvrtém měsíci po příjezdu do České republiky. Většina Ukrajinců a Rusů se do České republiky stěhují za pomoci využití služeb zprostředkovatelských firem, které mimo jiné poskytují adaptační podporu. Služby těchto firem však nejsou „neomezené a bezplatné“, takže dříve či později vyvstává otázka samostatné adaptace v České republice (Manuál lokální integrace migrantů v České republice, 2020).

V tomto případě poskytují pomoc centra pro integraci cizinců, která v současnosti působí v následujících městech a regionech České republiky:

- Praha;
- Jižní Morava, Brno;
- Ústecký kraj, Ústí nad Labem;
- Jihočeský kraj, České Budějovice;
- Karlovarský kraj, Karlovy Vary;
- Liberecký kraj, Liberec;
- Moravskoslezský kraj, Ostrava;
- Olomoucký kraj, Olomouc;

- Pardubický kraj, Pardubice;
- Plzeňský kraj, Plzeň;
- Zlínský kraj, Zlín (MVČR, c2021b).

Hlavním úkolem center pro integraci cizinců je vytvářet a podporovat aktivity regionálních poradenských služeb pro integraci, jejichž účelem je řešit naléhavé problémy cizinců v příslušném regionu, monitorovat tuto situaci, podporovat rozvoj občanské společnosti a provádět preventivní opatření (Mysliveček a Paul Hrabovská, 2010).

Mezi hlavní funkce integračních center patří:

1. Seznámení cizinců s Českou republikou, jejím politickým, sociálním, právním, ekonomickým systémem;
2. Informování cizinců o jejich právním postavení na území České republiky, poskytování poradenské podpory v případě problémů sociálního nebo právního charakteru;
3. Poskytování pomoci při nostrifikaci vzdělávacích dokumentů;
4. Poskytování pomoci při řešení ubytovacích problémů;
5. Poskytování pomoci při rozhodování o poskytování zdravotního pojištění a lékařské péče;
6. Poradenství v oblasti zaměstnání, získání povolení k pobytu, trvalého pobytu nebo státního občanství České republiky;
7. Organizace kurzů českého jazyka a tematické přednášky o nejdůležitějších a nejzajímavějších otázkách klientů;
8. Pořádání veřejných akcí s cílem začlenit se do prostředí, které je cizincům stále cizí (Mysliveček a Paul Hrabovská, 2010).

DÍLČÍ ZÁVĚR

Teoretická část, jako první důležitá část diplomové práce, představuje problematiku, která je v rámci práce řešena. Teoretická rešerše diplomové práce je členěna do pěti navazujících kapitol.

V první kapitole byly vysvětleny základní pojmy a definice jako migrace, migrant, adaptace, integrace a migrační politika, které úzce souvisí se zvoleným tématem a jsou užívány v textu.

Druhá kapitola byla věnována vybrané legislativě týkající se cizineckého práva na území České republiky. V kapitole byly představeny zákony a vyhlášky z oblasti azylu a jiné formy ochrany cizinců v ČR, vstup a pobyt cizinců na území ČR, rodina, manželství, partnerství, děti, zaměstnání, podnikání, sociální zabezpečení, zdravotní péče, školy a vzdělávání.

Třetí kapitola se zabývala nejčastějšími motivy migrace občanů z Ruska a Ukrajiny. Ekonomický motiv je jeden z nejvýznamnějších motivů, který vede k emigraci Rusů a Ukrajinců do České republiky. Druhým nejpobulárnějším motivačním faktorem pro mládež je možnost získání bezplatného vzdělání a odklad vojenské služby. Do dalších příčin k přestěhování lze zařadit také sociální jistotu, lépe fungující instituce, větší kvalitu života, vysoký standard zdravotní péče a celkovou bezpečnost na území České republiky.

Čtvrtá kapitola zahrnovala informace o druhu pobytů cizinců na území ČR, co všechno cizinec potřebuje ke kladnému vyřízení své žádosti a další podrobnosti týkající se systému určování a schvalování pobytu cizinců na území České republiky. K nejčastějším účelům pobytu cizinců v České republice patří studium, zaměstnání, sloučení rodiny a podnikání.

V páté kapitole jsou popsána centra na podporu integraci cizinců, která v současnosti působí ve všech regionech České republiky. Hlavními úkoly institucí je poskytování pomoci při vzdělávacích a ubytovacích problémech, organizace kurzů českého jazyka, informování cizinců o jejich právním postavení na území ČR atd.

Teoretická část diplomové práce slouží jako příprava pro následující praktickou část práce a obsahuje potřebnou informaci ke zpracování dalších kroků.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

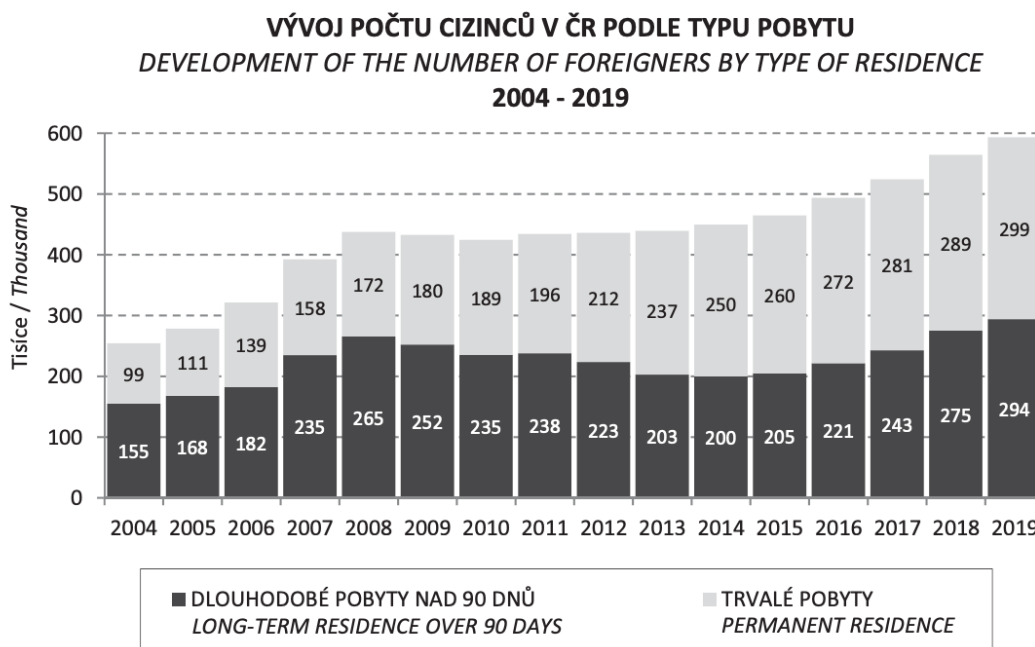
6 STATISTICKÉ ÚDAJE O RUSKÝCH A UKRAJINSKÝCH CIZINCÍCH V ČESKÉ REPUBLICE

Každý rok Český statistický úřad (ČSÚ) publikuje statistickou zprávu o cizincích v České republice s názvem „Cizinci v ČR“. Data shromážděná statistickým úřadem poskytují pohledy na demografické údaje, zaměstnanost, vzdělání, platy, pojištění, trestnou činnost a nelegální pobyty cizinců.

V šesté kapitole budou porovnané statistické údaje o cizincích v České republice za rok 2018 a 2019. Data za rok 2020 budou k dispozici na konci prosince 2021, jelikož se publikuje s ročním zpožděním.

Pobyt cizinců na území ČR

Ve zprávě o cizincích v České republice, která je k dispozici na webových stránkách Českého statistického úřadu, je kapitola o celkovém počtu migrantů, kde je uvedeno, že za rok 2018 na území ČR pobývalo celkem 564 345 cizinců. Za rok se to číslo zvýšilo o 29 021, což znamená celkově 593 366 cizinců, kteří byli zaevidováni do statistické zprávy z roku 2019.

Obrázek 3 Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu za rok 2004–2019 (ČSÚ, 2021)

Ke konci roku 2018 bylo v České republice zaregistrováno 38 033 ruských a 131 302 ukrajinských občanů. Po Vietnamcích jde o třetí a čtvrtou největší diasporu cizinců v České republice.

V roce 2019 bylo o 23 méně legálně pobývajících Rusů v ČR, množství ruských příslušníků s trvalým pobytem se v roce 2019 se zvýšilo o 1 767. Co se týče ukrajinské diaspory, jejich kvantita přesahuje počet ruských migrantů skoro o sto tisíc. Za rok 2019 do České republiky přijelo 13 851 Ukrajinců, a tím se zvýšilo množství cizinců ukrajinské národnosti s trvalým pobytem o 1 941.

Tabulka 2 Celkový počet ruských a ukrajinských příslušníků v ČR za rok 2018-2019 (zdroj vlastní)

	Celkově k 31.12.2018	Trvalý pobyt	% od všech cizinců v ČR	Celkově k 31.12.2019	Trvalý pobyt	% od všech cizinců v ČR
Rusy	38 033	20 228	6,7 %	38 010	21 995	6,4 %
Ukrajince	131 302	84 890	23,2 %	145 153	86 831	24,4 %

Je překvapivé, že v poslední době začali občané Ukrajiny převažovat nad občany Slovenska, kteří byli tradičně považováni za největší zahraniční diasporu v České republice. Podle ČSÚ ke konci prosince 2019 žilo na českém území 121 278 občanů ze Slovenska.

Nelegální vstup

Při nelegální migraci v roce 2018 bylo na letištích České republiky zadrženo celkem 339 občanů, 17 občanů Ruska, 28 občanů Ukrajiny, 51 občanů Gruzie a jiných zemí.

Za rok 2019 se počet nelegálních vstupů o něco se zvýšil. 34 ruských a 48 ukrajinských příslušníků z celkového počtu 503 zadržela Česká policie na českých letištích.

Tabulka 3 Nelegální vstup cizinců za rok 2018–2019 (zdroj vlastní)

	K 31.12.2018	K 31.12.2019
Rusy	17	34
Ukrajince	28	48

Deportace

Za rok 2018 bylo v České republice vydáno 3 856 rozhodnutí o správním vyhoštění občanům Ukrajiny. Ve skutečnosti došlo k administrativnímu vyhoštění jenom ve 244 případech. Za

rok se počet deportovaných se zvýšil o 775 příslušníku, kdy 159 z nich odjelo do mateřské země. Podle statistických údajů, správní vyhoštění za rok 2018-2019 žádný ruský občan nedostal.

Tabulka 4 Deportace cizinců za rok 2018-2019 (zdroj vlastní)

	K 31.12.2018	Uskutečnilo se	K 31.12.2019	Uskutečnilo se
Rusy	-	-	-	-
Ukrajince	3 856	244	4 631	159

České občanství

Ve statistické zprávě je uvedeno, že v roce 2018 obdrželo české občanství 1 319 občanů Ukrajiny a v roce 2019 - 1 002. Občané Ruska se stali českými občany v roce 2018 v 633 případech a v roce 2019 – v 574.

Tabulka 5 Obdržení českého občanství za rok 2018-2019 (zdroj vlastní)

	K 31.12.2018	K 31.12.2019
Rusy	633	574
Ukrajince	1 319	1 002

Podle českého zákona o státním občanství z 1. ledna 2014 není cizinec, který nabývá české občanství, povinen se vzdát státního občanství získaného při narození nebo během života. Naopak se zcela přiklání k možnosti existence dvojího (či vícero) státního občanství.

Vzdělávání cizinců

V roce 2018 **na základních školách** v České republice studovalo 23 078 zahraničních studentů ze třech zemí, nejvíce ze všech Ukrajinců – 6 619, ruských dětí - 1 583, moldavských - 445, běloruských - 213, kazašských - 186.

Za rok 2019 se počet zahraničních studentů na základních školách zvýšil o 2 910, což je 25 988. Z nich 7 569 ukrajinských dětí, 1 708 ruských žáků a 235 Bělorusů.

Na středních školách v České republice za rok 2018 bylo 2 795 Ukrajinců, 1 029 Rusů a 106 Bělorusů. Za rok číslo se tohle zvýšilo na 2 909 Ukrajinců, 1 059 Rusů a 93 Bělorusů.

Jak již bylo uvedeno v kapitole číslo tři, nejvýznamnějším motivem k přestěhování z Ruska a Ukrajiny do České republiky je studium na vysokých školách. V roce 2018 studovalo **na vysokých školách** 5 782 ruských občanů, po Slovácích (21 292) jde o největší skupinu zahraničních studentů. Za Rusy následují Ukrajinci - 3 347, a poté Kazaši - 1 677 a Bělorusové - 759.

Zajímavé je, že z 5 782 studentů z Ruska zaplatilo za soukromé vzdělání pouze 356 a ze 3 347 ukrajinských studentů jenom 129. Zbytek studovali na českých státních univerzitách v českém jazyce.

Za rok 2019 se na české vysoké školy přihlásilo 6 221 studentů z Ruska, 3 622 z Ukrajiny, 1970 z Kazachstánu a 817 z Běloruska.

Tabulka 6 Vzdělávání cizinců na vysokých školách za rok 2018-2019 (zdroj vlastní)

	K 31.12.2018	K 31.12.2019
Ruské studenti	5 782	6 221
Ukrajinské studenti	3 347	3 622

7 ANALYTICKO-EMPIRICKÁ ČÁST

V sedmé kapitole této práce bylo provedeno samotné posouzení stavu integrace ruských a ukrajinských příslušníků v České republice. První část se skládá ze dvou rozhovorů, a to s ukrajinským občanem, žijícím v ČR déle než 20 let a s ruským občanem, který bydlí v Česku kratší dobu. Poté následuje dotazníkové šetření, které se zúčastnili 103 cizinců z Ruska a Ukrajiny, matice rizik a aplikace metody What-If.

7.1 Strukturovaný rozhovor

Strukturovaný rozhovor je jedna z nejefektivnějších metod sběru potřebných informací, který se často používá i v sociálních výzkumech. Rozhovor má přesnou strukturu a umožňuje získat velké množství dat. Sběr dat probíhá kladením otázek a následným získáním odpovědí od respondentů. Důležitý je i způsob kladení otázek. Otázky by měly být jasné, neutrální a otevřené. Aby výsledek strukturovaného rozhovoru dosahoval vysoké kvality, respondent by se měl cítit pohodlně, neměl by být pod časovým tlakem a na kladené otázky by měl odpovídat upřímně a otevřeně (Managementmania, c2011-2016).

Prvním respondentem byla vybrána cizinka ukrajinské národnosti s trvalým bydlištěm v České republice. V Česku bydlí již od roku 1999, což je 22 roků.

Druhým respondentem byla cizinka z Ruska, která bydlí v Česku 8 let. Aby bylo možné pozorovat rozdíly v odpovědích a názorech respondentů, druhá cizinka bydlí na území České republiky kratší dobu.

První strukturovaný rozhovor

„Jak dlouho žijete na území České republiky? Proč jste se rozhodla odjet z mateřské země?“

V Česku jsem od roku 1999. Táta si tady našel práci, poté zde založil svoji vlastní firmu a rozhodl se, že vezme celou svoji rodinu do České republiky. Momentálně mám zde trvalý pobyt, který prodlužuji každých 10 let i když už mohu získat občanství. České občanství zatím nepotřebuji. O občanství jsem již jednou žádala, ale kvůli náročnému vyřizování administrativy jsem ho nevyřídila.

„Když jste se přestěhovala do Česka, uměla jste český jazyk? Chodila jste na nějaké doučování nebo kurzy?“

Český jazyk jsem vůbec neovládala. Měla jsem 9 let, když jsem přijela do Česka a myslím si, že čím je člověk mladší, tím rychleji se učí. Po 2 měsících co jsem nastoupila na střední školu do Zlína jsem něco málo česky rozuměla. Šlo to až překvapivě rychle. Žádné kurzy jsem neabsolvovala, poslouchala jsem jen rádio, dívala se na televizi a povídala si se sousedy.

„Měla jste problém s nepřijetím ze strany českých občanů?“

Jsem velmi přizpůsobivá, a proto jsem žádné problémy neměla. Spíše jsem byla zajímavou osobností pro své spolužáky a učitele. Často si ze mě dělali legraci, když jsem něco řekla gramaticky špatně, ale nebyl to pro mne žádný velký problém.

„Jakých nejvýraznějších rozdílů jste si všimla po příjezdu z Ukrajiny do Česka?“

Určité rozdíly tu byly. Naše rodina mimo Ukrajinu nikde nebyla, a proto jsem ty rozdíly vnímala velmi. Šlo vidět, že lidé v České republice jsou jiní než ti na Ukrajině.

„S jakými prvními problémy jste se střetla v České republice?“

Myslím si, že žádné komplikace jsem neměla.

„Byla jste dostatečně informovaná o svých právech a povinnostech před příjezdem v ČR?“

Když jsem se přestěhovala do ČR, musela jsem se hlásit na cizineckou policii a žádné další informace mi nebyly neposkytnuty.

„Plánujete dál zůstat v České republice?“

Nevím. Česko jsem si k bydlení nevybrala. Kdyby to bylo moje volné rozhodnutí, tak bych tady nezůstala. Zvláště když už jsem tady delší dobu a vidím rozdíly ve výplatách a jak lidé, případně cizinci, pracují za minimum. A hlavně, když člověk okusí jiné země, tak už si chce jít za tím lepším. Předpokládám, že v letě už v ČR nebudu.

„Po kolika letech jste pochopila, že jste se integrovala v české společnosti?“

Po čtyři letech, když mi bylo 19 let.

„Obrátila jste se někdy v integrační centra?“

Ne, nemám s centry žádné zkušenosti.

„Co byste doporučila cizincům, kteří teď si chtějí přestěhovat do České republiky?“

Ať nepracují za minimální mzdu, protože vím, že Češi využívají Ukrajince a berou je jako levnou pracovní sílu, dávají jim minimální mzdu. Můj táta, když začal pracovat, zjistil, že

nadřizený mu dává jen půlku výplaty a druhou půlku si nechává. Poté této zkušenosti táta odešel z práce a začal podnikat.

Druhý strukturovaný rozhovor

„Jak dlouho žijete na území České republiky? Proč jste se rozhodla odjet z mateřské země?“

V České republice jsem od roku 2013, což je 8 let. Mám dlouhodobý pobyt za účelem zaměstnání. Velmi mě přitahovala příležitost získat vzdělání v Evropě, naučit se novému jazyku a najít prestižnější zaměstnání.

„Když jste se přestěhovala do Česka, uměla jste český jazyk? Chodila jste na nějaké doučování nebo kurzy?“

Neuměla jsem ani slovo. Přihlásila jsem se na jazykové kurzy v Brně a za 8 měsíců jsem se naučila český jazyk na úroveň B2 a obdržela potvrzení od univerzity VUT. Neřekla bych, že bylo těžké se jazyk naučit. Myslím si, že je možné se český jazyk naučit dobře i za krátkou dobu.

„Měla jste problém s nepřijetím ze strany českých občanů?“

Nikdy jsem se nesešla s negativními postoji ze strany Čechů. Všichni byli docela přátelští, a naopak mi pomáhali a projevovali zájem o to, že jsem cizinka.

„Jakých nejvýraznějších rozdílů jste si všimla po příjezdu z Ukrajiny do Česka?“

Nezdálo se mi, že by se ruská a česká kultura nějak lišily. Nevidím výrazné rozdíly mezi mnou a českou populací.

„S jakými prvními problémy jste se střetla v České republice?“

První věcí bylo nové prostředí a chyběla mi dostatečná znalost jazyka. Myslela jsem si, že se tady bude možné domluvit v angličtině, ale ukázalo se, že ve skutečnosti v České republice málokdo mluví anglicky a musela jsem se tedy urgentně začít učit česky.

Druhým problémem bylo papírování a byrokracie s vízy. Musela jsem zjišťovat jaké doklady potřebuji pro prodlužování víza, zjistit místo a do jaké doby mohu podat potřebnou dokumentaci na cizineckou policii.

„Byla jste dostatečně informovaná o svých právech a povinnostech před příjezdem do ČR?“

Ne, nikdo mi nic neřekl. Na konzulátu v mém rodném městě mi řekli jen pár základních věcí, ale ostatní informace jsem si musela dohledat sama. Kladně hodnotím ministerstvo vnitra ČR, které mi vždy odpovídalo na všechny mé otázky. Myslím si, že iniciativu by měla projevit osoba, která do země přijede.

„Plánujete dál zůstat v České republice?“

Ano, plánuji.

„Můžete si o sobě říct, že jste se integrovala v české společnosti?“

Mohu s jistotou říct, že ano. Po třech letech života v České republice jsem se začala cítit pohodlně.

„Obrátila jste se někdy v integrační centra?“

Ne, ani jsem nevěděla, že taková centra existují.

„Co byste doporučila cizincům, kteří teď si chtějí přestěhovat do České republiky?“

Nebojte se dělat chyby, nebojte se mluvit, nebojte se komunikovat s Čechy. Za žádných okolností byste se neměli dostat do skupin ruský mluvících lidí a žít v této pohodlné zóně. Protože nemá smysl přestěhovat se do jiné země a nemluvit jejich rodným jazykem. Toto je hlavní chyba, kterou dělá většina cizinců.

7.2 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření je kvantitativní metodou výzkumu, při které se jako prostředek ke shromažďování informací od respondenta využívá speciálně vytvořený seznam otázek – dotazník. V sociologii se průzkum metodou dotazníku používá k sestavování statických nebo dynamických představ o stavu společnosti, veřejného mínění, politického a sociálního stavu a jiného napětí za účelem předvídání sociologických jevů (Řezanková, 2017).

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jak ruští a ukrajinští lidé vnímají svůj pobyt na českém území, zjistit jejich povědomí o existenci integračních center na podporu cizinců a zároveň zhodnotit současný stav integrace v České republice.

Cílovou skupinou pro dotazníkového šetření tvořili občané Ruska a Ukrajiny a malá část občanů z Běloruska, Kazachstánu, Uzbekistánu a Moldovy, žijících na území České republiky. Dotazník vyplňovali jak muži, tak ženy.

Dotazníkové šetření probíhalo celý leden 2021. Sběr dat probíhal elektronickou formou, pomocí nástroje zabývajícího se průzkumy a dotazníkovým šetřením. Elektronický dotazník byl rozeslán do různých skupin na sociálních sítích.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 103 respondentů. Dotazník se skládal z 12 otázek.

7.2.1 Vyhodnocení dotazníku

Jednotlivé odpovědi respondentů jsou rozebrány a znázorněny pomocí grafu se stručným popisem.

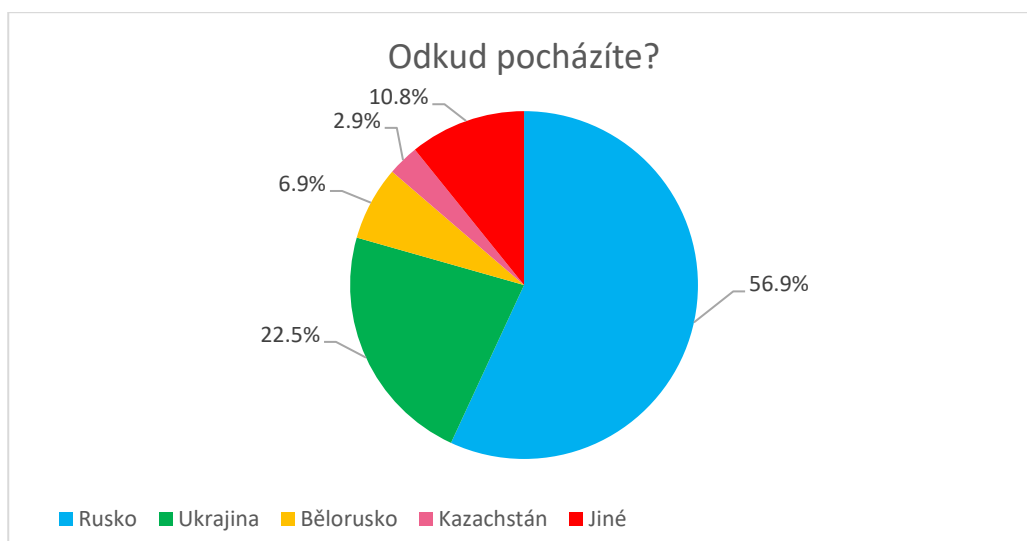
Otázka č.1 Jaké je Vaše pohlaví?

První otázka zjišťovala pohlaví respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Výsledek byl takový, že ze sta třech dotázaných zde bylo jen 21,6 % mužů a zbylých 78,4 % žen, což je 22 mužů a 81 žen.

Otázka č.2 Jaký je Váš věk?

Otázka č. 2 měla za cíl zjistit věk respondentů. Věkové kategorie byly rozděleny do tří skupin, a to 18-29 let, 30-49 let a 50 a více let. Na dotazníkovém šetření se podíleli všechny tři kategorie. Nejvíce byla zastoupena skupina respondentů ve středním věku 30-49 let (49 %), následována skupinou lidí v produktivním věku 18-29 let (48 %). Pouze 6 % dotazovaných se bylo ve věku 50 let a více.

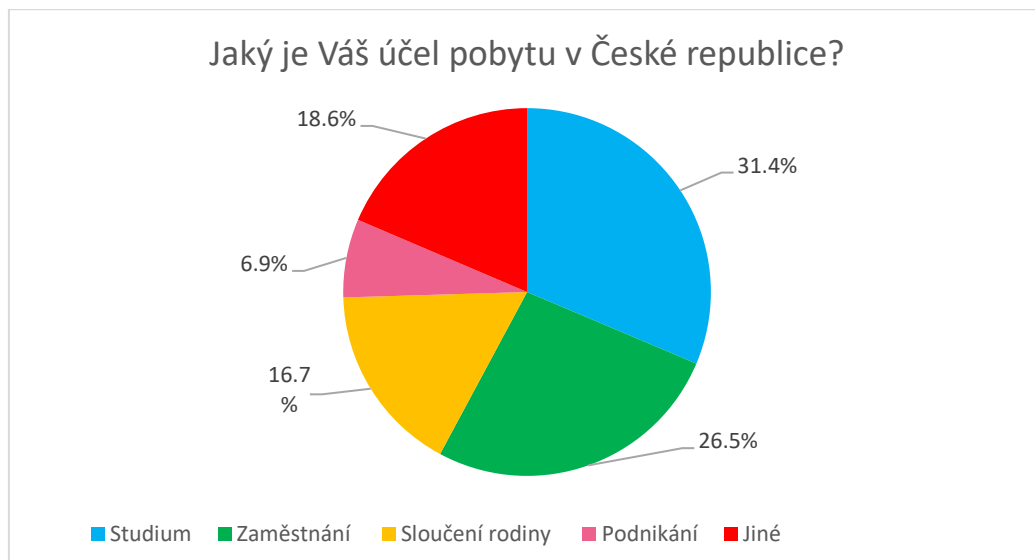
Otázka č.3 Odkud pocházíte?

Obrázek 4 Graf k otázce č.3 (zdroj vlastní)

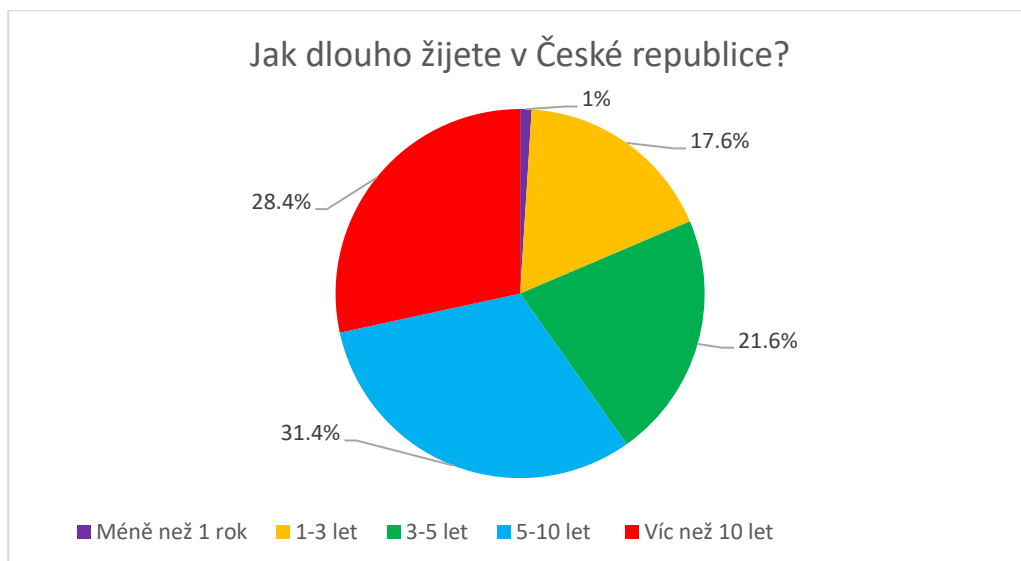
Pomocí otázky číslo 3 byla určena země, odkud respondenti pocházejí. Většina respondentů pocházela z Ruska (56,9 %) a Ukrajiny (22,5 %), což je 58 Rusů a 23 Ukrajinců. Zbýlých 20,6 % se dělí mezi Kazachstánem, Běloruskem a jiné. 11 respondentů vybrali odpověď „Jiné“, kde respondenti uvedli jako zemi narození Uzbekistán, Ázerbájdžán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a Moldávi.

Otázka č.4 Jaký je Váš účel pobytu v České republice?

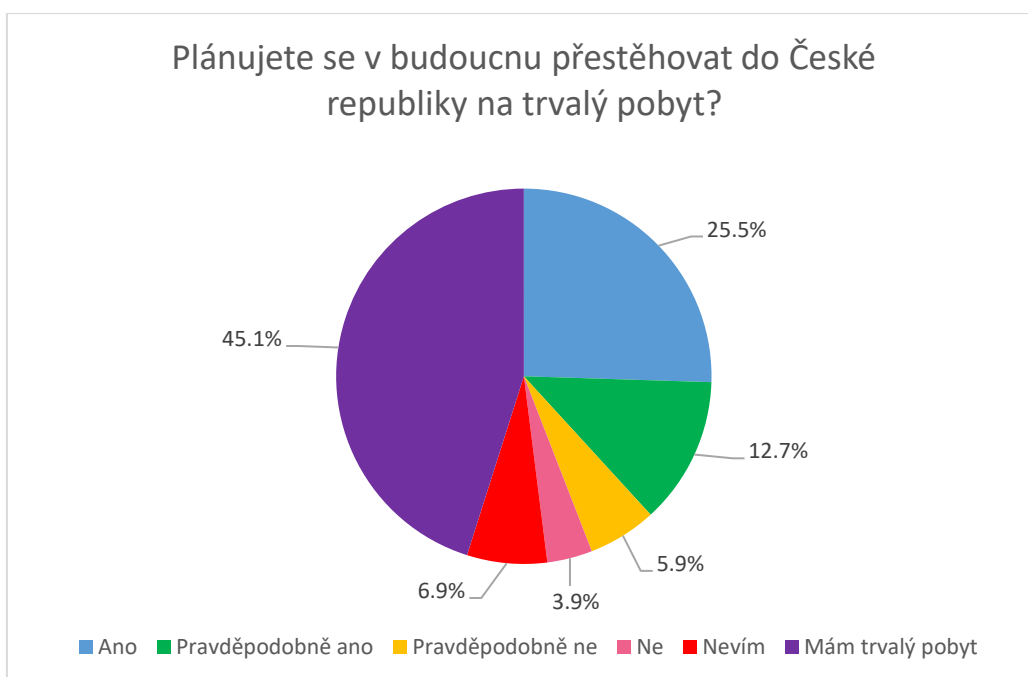
Obrázek 5 Graf k otázce č.4 (zdroj vlastní)

V další otázce bylo zkoumáno, za jakým účelem cizinci pobývají na území České republiky. Nejčastější odpověď byla „Studium“, takto odpovědělo 31,4 % respondentů. Druhou nejčastější odpovědí účastníci výzkumu vybrali „Zaměstnání“, což činilo 26,5 %. U 16,7 % respondentů byl účel pobytu sloučení rodiny. 19 dotazovaných vybralo odpověď „Jiné“. V dané kategorii většina respondentů odpovědělo, že jejich pobyt v České republice je na základě trvalého pobytu. 7 z nich odpovědělo, že všechny možnosti odpovědí patří k jejich účelu pobytu.

Otázka č.5 Jak dlouho žijete v České republice?

Obrázek 6 Graf k otázce č.5 (zdroj vlastní)

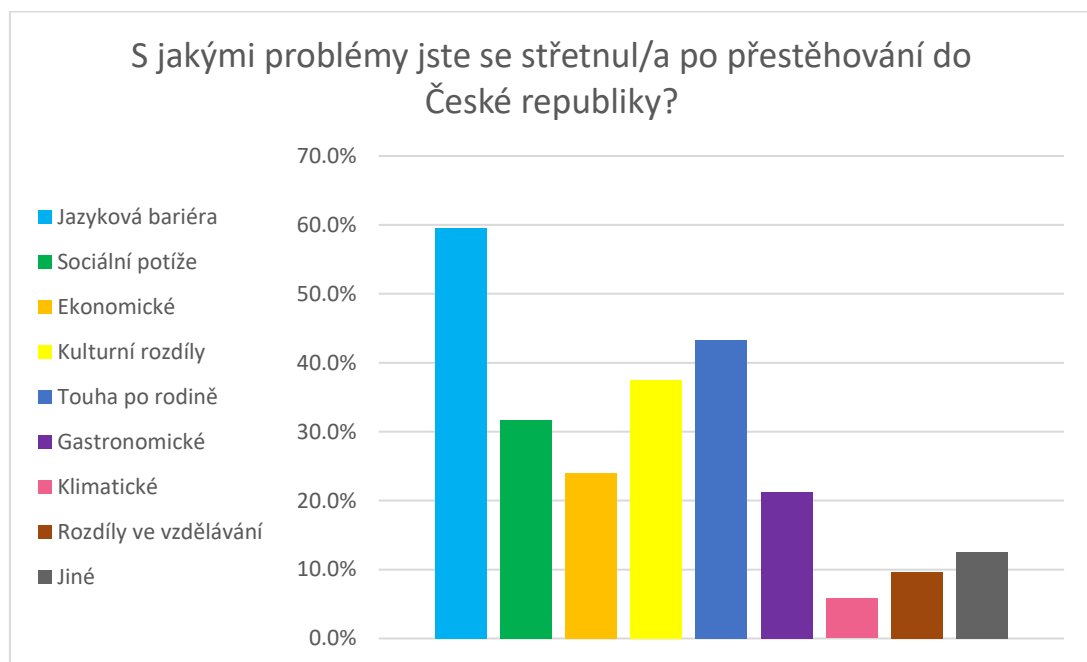
Převážná většina účastníků šetření pobývá na území ČR již delší dobu. Jenom 1 % respondentů bydlí v České republice méně než jeden rok. 17,6 % účastníků výzkumu žije na území ČR 1-3 let, 21,6 % účastníků šetření pobývá v ČR 3-5 let, ostatní 59,8 % žije dokonce déle než 5 až 10 let, což je 61 respondentů.

Otázka č.6 Plánujete se v budoucnu přestěhovat do České republiky na trvalý pobyt?

Obrázek 7 Graf k otázce č.6 (zdroj vlastní)

Otázka číslo 6 ukazuje preferenci respondentů s ohledem na otázku jejich dalšího setrvání v České republice. 25,5 % respondentů se plánuje usadit se v ČR natrvalo, zatímco skoro polovina účastníků výzkumu (45,1 %), což je 46 respondentů má v České republice trvalý pobyt. Zbýlých 25,5 % nemohli přesně odpovědět na danou otázku a vybírali možnosti mezi „Pravděpodobně ano“, „Pravděpodobně ne“ a „Nevím“. 4 účastníci výzkumu odpověděli, že se dále neplánují usadit v České republice.

Otázka č.7 S jakými problémy jste se střetnul/a po přestěhování do České republiky?

Obrázek 8 Graf k otázce č.7 (zdroj vlastní)

Pomocí sedmé otázky bylo zjištěno, s jakými problémy se nejvíce střetává cizinec po příjezdu do České republiky. Respondenti měli možnost vybrat hned několik odpovědí. Největším problémem pro 61 dotazovaných cizinců byla jazyková bariéra. Podle dotazníku je pro 44 ruských a ukrajinských občanů druhým největším problémem touha po rodině, domově a přátelích. Jako další problém respondenti uvedli kulturní rozdíly (38 účastníků výzkumu) a sociální potíže (33 účastníků výzkumu). Nejméně se cizinci střetávali s ekonomickými, klimatickými a gastronomickými problémy. Nevadily jim ani rozdíly ve vzdělání. V otevřené otázce respondenti uvedli, že nerozumí systému zdravotnictví, což komplikuje jejich pobyt v České republice.

Otázka č.8 Víte o existenci integračních center pro cizince v České republice?

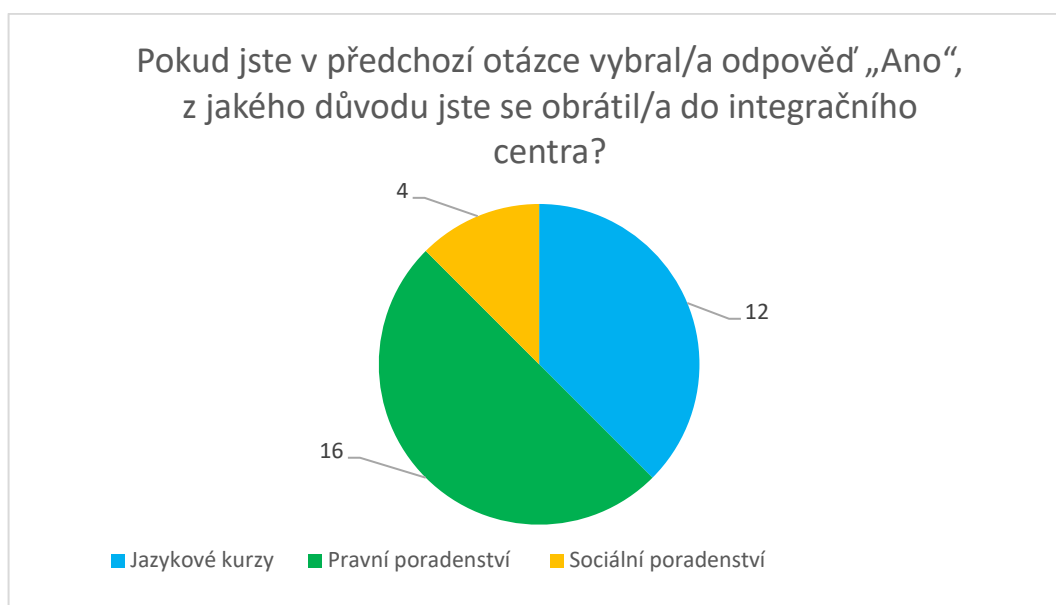
Na osmou otázku, která zní „Víte o existenci integračních center pro cizince v České republice?“ odpověděla drtivá většina dotazovaných pozitivně. Celých 82,4 % respondentů

uvedlo odpověď „ano“ a pouze 18 dotazovaný, kteří tedy tvořili 17,6 % respondentů odpověděli „ne“. Zajímavostí je, že se jednalo o mladé osoby ve věku 18-29 let, kteří bydlí na území České republiky za účelem studia.

Otázka č.9 Požadoval/a jste o pomoc integrační centra?

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 32 ze 103 respondentů navštěvovali integrační centrum v České republice. Dotazníkové šetření odhalilo, že integrační centrum navštívilo 20 Rusů, 7 Ukrajinců, 3 Bělorusů, 1 občan z Tádžikistánu a 1 občan z Moldovy.

Otázka č.10 Pokud jste v předchozí otázce vybral/a odpověď „Ano“, z jakého důvodu jste se obrátil/a do integračního centra?

Obrázek 9 Graf k otázce č.10 (zdroj vlastní)

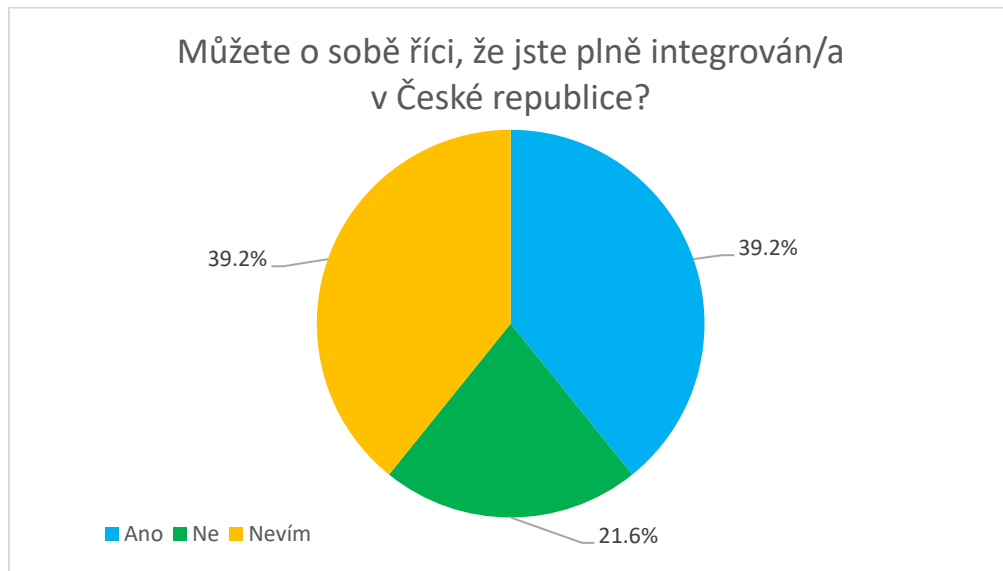
Na předchozí otázku navazuje otevřená otázka číslo 10. Na otázku číslo 9 odpovědělo 68,6 % respondentů negativně, tedy že se neobraceli na pomoc v integračním centru. Odpověď „ano“ označilo 31,4 % dotazovaných, kde 12 účastníků výzkumu navštívilo integrační centrum za účelem poskytnutí jazykových kurzů, 16 cizinců požádalo o právní poradenství a 4 požádali o sociální poradenství.

Otázka č.11 Vyřešil integrační centrum Váš problém?

Z výsledku jedenácté otázky, která zní „Vyřešil integrační centrum Váš problém?“, vyplývá, že necelým 6,9 % cizincům poskytnutá pomoc integračního centra nepomohla vyřešit jejich problém. Zajímavostí je, že se jednalo o lidi ve věku 30-49 let, kteří žádali o pomoc s lekcemi

českého jazyka. 24,5 % byly spokojeni se službou centra na podporu integrace cizinců. Ostatní 68,6 % neoslovovali integrační centra na podporu cizinců.

Otázka č.12 Můžete o sobě říci, že jste plně integrován/a v České republice?

Obrázek 10 Graf k otázce č.12 (zdroj vlastní)

Poslední otázka dotazníku zjišťovala vlastní názor respondentů na jejich integraci v české společnosti. Z výsledku vyplývá, že se 39,2 % cizinců necítí v České republice integrovaně kvůli nedostatečné znalosti českého jazyka. Stejný počet respondentů odpovědělo kladně, to jsou cizinci, kteří pobývají na území České republiky déle než 5 let.

Podle Sýkory lze považovat dobu pobytu v délce trvání zhruba 5 let v cizím státu za dobu, kdy cizinci ovládají český jazyk poměrně dobře, ve společnosti si lépe rozumí a tím pádem se stávají úspěšně integrovaným občanem (Sýkora, 2015).

Ostatní 21,6 % odpovědělo negativně kvůli krátké délce pobytu, tedy 1-3 roků v České republice.

7.3 Matice rizik a aplikace metody What-If

Na základě dvou předchozích rozhovorů byl sestaven a později vyhodnocen dotazník. Tímto výzkumem byly poskytnuty dostatečné informace k sestavení matice rizik a tabulky What-If, která zobrazuje a rekapituluje doposud zjištěné poznatky.

Matice rizik

Matice rizik je kvalitativní metoda pro hodnocení pravděpodobnosti, intenzity negativních dopadů a významnosti rizik ve vybraném procesu. Jedná se o výslednou tabulku, kde se v

řádcích nachází pravděpodobnost nebezpečí a ve sloupcích je uveden předpokládaný dopad škody. Významnost jednotlivých rizik je stanovena vynásobením pravděpodobnosti výskytu a velikosti dopadu (Oulehlová).

Tabulka 7 Pravděpodobnost vzniku negativního jevu (zdroj vlastní)

Označení	Název	Popis
1.	Nepravděpodobné	Nestalo se
2.	Pravděpodobné	1x za 6 měsíců
3.	Velmi pravděpodobné	1x měsíčně
4.	Vysoce pravděpodobné	Denně

Tabulka 8 Závažnost dopadů negativního jevu (zdroj vlastní)

Označení	Název	Dopad na proces
A.	Bezvýznamné	Bez dopadů
B.	Významné	Proces je zpomalený, ale může být úspěšně ukončený
C.	Kritické	Proces je ohrožený, pozastavený, dopady na činnost
D.	Katastrofické	Proces je ukončený, můžou být trvalé následky

Tabulka 9 Kategorie přijatelnosti rizika (zdroj vlastní)

Označení	Přijatelnost
1-7	Nízká závažnost rizika
8-11	Střední závažnost rizika
12-16	Vysoká závažnost rizika

Tabulka 10 Matice rizik (zdroj vlastní)

P \ D	A.	B.	C.	D.
1.	1	3	6	10
2.	2	5	9	13
3.	4	8	12	15
4.	7	11	14	16

Metoda What – If

What-If je flexibilní systematická metoda zabývající se zkoumáním scénářů, která je založena na brainstormingu. Tuto analýzu provádí vybraná skupina odborníků, kteří mají zkušenosti s daným provozem či konkrétním pracovním procesem. Za pomoci formulovaných dotazů „Co se stane, když...?“ nebo „Když nastane...“ členové skupiny identifikují dopady předem vybraných nebezpečných situací v provozu a následně odhadují následky vzniklého stavu nebo situace, navrhnou opatření a doporučení (Smejkal a Rais, 2013).

Postup analýzy:

1. Vymezení oblasti zájmů;
2. Definování cílových zájmů;
3. Vytváření otázek – „Když nastane...“;
4. Hledání odpovědí – „Co se stane...“;
5. Navrhování opatření na situace (Smejkal a Rais, 2013).

Na základě zjištěných poznatků z teoretické části a technik sběru dat bylo identifikováno několik sfér integrace. Orientace v místní kultuře, odstranění jazykové bariéry, uplatnění na trhu práce, komunikace s místním obyvatelstvem, porozumění systému školství a zdravotnictví, a také emocionální vazba k zemi je základem pro úspěšný proces integrace zahraničního občana v cizině. Poslední etapa plné integrace migranta je vytvoření státního občanství.

V následující tabulce What-If byly z každých výše uvedených sfér označeny příčiny (Co se stane, když...) a následky možných rizik při integraci cizinců ze třetích zemí v české

společnosti. Každá příčina a následek byly dle předchozích tabulek ohodnoceny. Čtvrtý odstavec v tabulce What-If, který je označen písmenkem „P“ podle tabulky číslo 8, ukazuje hodnotu pravděpodobnosti vzniku negativního jevu. V dalším sloupci byla ohodnocena závažnost dopadu rizika na proces s pomocí tabulky číslo 9. Dále bylo riziko číselně ohodnoceno za pomoci matice rizik a dle tabulky číslo 10 barevně rozlišeno. Kategorie přijatelnosti rizika byla rozdělena do třech skupin. První z nich je nízká závažnost rizika, které se pohybuje v rozmezí 1-7, další skupinou je střední závažnost rizika, které má škálu 8-11 a riziko vysoké závažnosti se pohybuje v rozmezí 12-16.

• Aplikace metody What-if

Tabulka 11 Metoda What – If (zdroj vlastní)

p.č	Co se stane, když...?	Následky	P	D	R	Opatření
1	Zamítnutí první žádosti o víza.	-Neuskutečnění procesu integrace	3	D	15	-Pozorné seznámení s pravidly pro vyplňování potřebných dokumentů. -Kvalitní příprava na pohovor. Jasné a stručné odpovědi na otázky. -Podání odvolání. -Žádání o pomoc vízovou agenturu.
2	Neznalost českého jazyka na přijatelné úrovni.	-Neúspěšné absolvování zkoušky z češtiny na úroveň B1-B2 pro dosažení trvalého pobytu nebo občanství.	3	D	15	-Omezení komunikace s ruský mluvící. -Zapojení se do české společnosti. -Přihlášení se do jazykových kurzů. -Individuální doučování českého jazyka.
		-Neaklimatizovaní se do české mentality.	3	B	8	-Samostudium českého jazyka. -Oslovení integračních center.

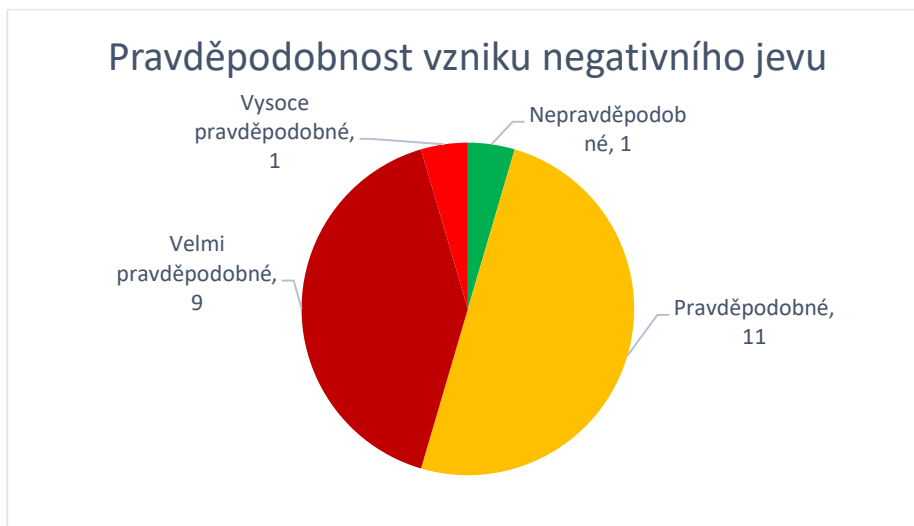
3	Zvýšená míra nezaměstnanosti v České republice.	-Komplikace s prodloužením pracovního víza.	2	C	9	-Přihlášení se na Úřad práce. -Oslovení české pracovní agentury. -Hledání zaměstnání prostřednictvím speciální databáze volných míst.
		-Odjezd do mateřské zemi kvůli nenalezení zaměstnání.	2	D	13	-Oslovení integračních center.
4	Nedostatečná informovanost o právech a povinnostech cizinců. Neznalost zákonů.	-Správní vyhoštění.	3	D	15	-Seznámení s českou legislativou před příjezdem do ČR přes webové stránky mzv.cz, mvcr.cz nebo cizinci.cz. -Poskytnutí potřebných informací o právech a povinnostech cizince ve velvyslanectví ČR. -Pravidelná účast na přednáškách integračních center.
		-Trest odnětí svobody.	2	B	5	
		-Vystavení pokuty.	2	A	2	
5	Touha po domově.	-Dlouhodobý stres.	3	A	4	-Zapojení se do české společnosti. -Přihlášení na kurzy nebo kroužky volného času.
		-Odjezd do mateřské země.	3	D	15	-Získání pracovní brigády.
6	Nepřijetí ze strany české společnosti.	-Šikana ze strany české společnosti.	3	B	9	-Nahlášení veřejným ochráncům práv, inspekčním orgánům, policii nebo právníkům.

7	Nepochopení systému zdravotnictví.	-Dlouhodobé zdravotní problémy.	2	B	5	-Oslovení integračních center. -Využití služeb poradny pro cizince a uprchlíky. -Obracení na klientský servis pojišťovny.
8	Komunikace s ruskými mluvčími lidmi.	-Neúspěšné absolvování zkoušky z češtiny na úroveň B1-B2 pro dosažení trvalého pobytu nebo občanství.	3	D	15	-Omezení komunikace s rusky mluvícími lidmi. -Zapojení do české společnosti (kurzy, kroužky). -Přihlášení do jazykových kurzů. -Individuální doučování češtiny.
		-Zpomalený jazykový rozvoj.	3	B	9	-Samostudium českého jazyka.
9	Nelegální pobyt na území ČR.	-Správní vyhoštění.	4	B	13	-Seznámení s českou legislativou před příjezdem do ČR přes webové stránky mzv.cz, mvcr.cz nebo cizinci.cz.
		-Zákaz vstupu na území ČR a do ostatních států EU.	2	D	13	
		-Zanesení identity do Schengenského Informačního Systému.	2	D	13	-Poskytnutí potřebných informací o právech a povinnostech cizince ve velvyslanectví ČR.
		Vystavení pokuty.	2	A	2	-Pravidelná účast na přednáškách integračních center.
10	Nedostatek finančních prostředků.	-Ztráta prav na legální pobyt.	2	D	13	-Sledování příjmů a výdajů.
		-Exekuce majetků.	1	A	1	-Vytvoření finančních úspor.

		-Dlouhodobé dluhy.	2	A	2	
		-Vystavení pokuty.	2	A	2	

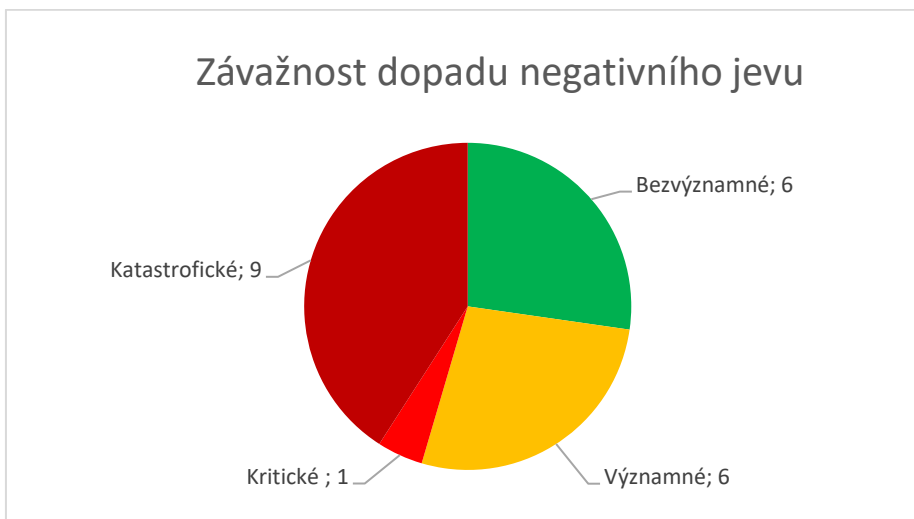
Rizikové situace, které byly vyhodnoceny metodou What-If, mohou reálně ohrozit proces integrace ruských a ukrajinských občanů nacházejících se nebo chystajících se přijet do České republiky. Všechny tyto situace vychází ze zkušeností, které uvedly cizinky ve strukturovaných rozhovorech a z odpovědí sto třech respondentů v dotazníkovém šetření.

Ze zkoumaných negativních jevů se vyskytlo 1 nepravděpodobné, 11 pravděpodobných, 9 velmi pravděpodobných a 1 vysoce pravděpodobné riziko.

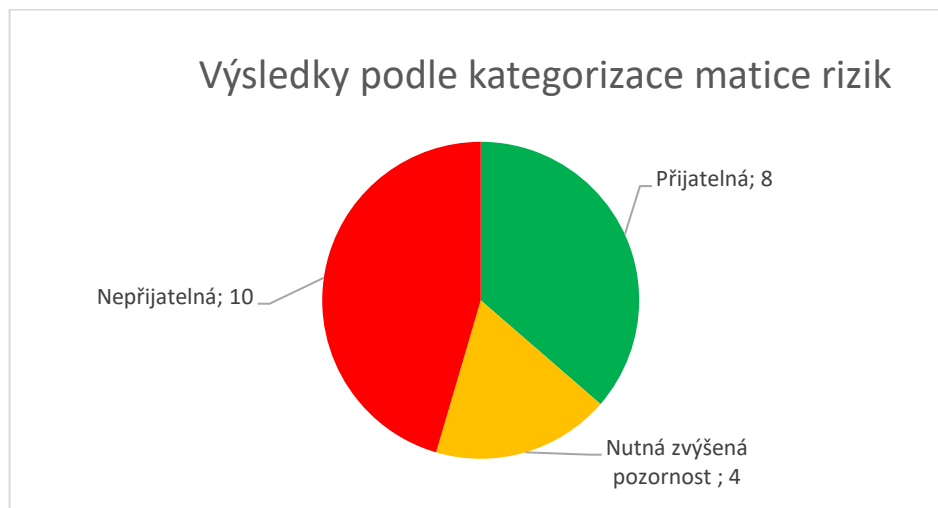
Obrázek 11 Pravděpodobnost vzniku negativního jevu (zdroj vlastní)

Podle závažnosti bylo vyhodnoceno 6 bezvýznamných a 6 významných, 1 kritický a 9 jako katastrofických negativních jevů.

Obrázek 12 Závažnost dopadu negativního jevu (zdroj vlastní)

Výsledná rizika hodnotí analýza jako 8 přijatelných, u 4 je nutná zvýšená pozornost a 10 je hodnoceno jako nepřijatelných. Bližší zhodnocení a návrhy na opatření jsou v následující kapitole.

Obrázek 13 Výsledky podle kategorizace (zdroj vlastní)

Poznámky k jednotlivým negativním jevům

1. Zamítnutí první žádosti o víza.

Česká republika se řídí pravidly vízového režimu schengenského prostoru, a proto každý cizinec z třetích zemí před příjezdem do České republiky musí vyřídit potřebná víza. Zamítnutí víza může způsobit kriminální minulost, padělaní dokladů nebo špatná vízová historie cizince, která povede k neuskutečnění příjezdu zahraničního občana do České republiky a následně jeho integrace v české společnosti. Nejčastějším důvodem pro zamítnutí českého víza je nedbalost při přípravě potřebných dokladů.

2. Neznalost českého jazyka na přijatelné úrovni.

Český jazyk je základním předpokladem integrace zahraničního občana v České republice. Český jazyk je také klíčovým faktorem pro získání vzdělání a kvalifikace, umožnění přístupu na trh práce a pro sociální i ekonomickou soběstačnost cizinců na základě principu rovných příležitostí.

3. Zvýšená míra nezaměstnanosti v České republice.

Zaměstnaní je jednou z nejdůležitějších oblastí integrace. Zvýšení míry nezaměstnanosti způsobené ekonomickými, sociálními, politickými problémy mohou ovlivnit a zpomalit celý

proces integrace zahraničního občana. V nejhorším případě se proces ukončí návratem cizince do mateřské země kvůli nenalezení vhodného zaměstnání.

4. Nedostatečná informovanost o právech a povinnostech cizinců. Neznalost zákonů.

Při přestěhování je v zájmu cizince se seznámit se zákony a pravidly země, do které se stěhuje. Neznalost a porušení jakýchkoli zákonů, včetně pravidel pobytu a zaměstnání, může vést k deportaci a zanesení do Schengenského informačního systému (SIS). Takovým lidem bude zakázán vstup do všech států schengenského prostoru.

5. Touha po domově.

Změna bydliště je vždy stresovou situací a je přirozené, že se po přestěhování do jiné země cizinec cítí osaměle a stýská se mu po domově. Občas silná vazba k mateřské zemi tak převládá, že je možný výskyt rizika opuštění České republiky bez ukončení procesu integrace.

6. Nepřijetí ze strany české společnosti.

Nepřijetí cizince do české společnosti může vést k vytvoření uzavřených komunit cizinců a sociální izolace.

7. Nepochopení systému zdravotnictví.

Každý příjíždějící cizinec z třetích zemí musí mít zdravotní pojištění po dobu platnosti víza. Český zdravotnický systém může vypadat pro ruské a ukrajinské občany obtížně oproti zdravotnictví Ruska a Ukrajiny. Proto ve větších případech cizinci při výskytu nemoci odkládají návštěvu lékaře kvůli nepochopení systému zdravotnictví a nedostatečné znalosti českého jazyka.

8. Komunikace s ruskými mluvícími lidmi.

První největší chyba ruských a ukrajinských cizinců po příjezdu do České republiky je začlenění do ruské komunity. Zpomaluje to proces učení českého jazyka, což následně ohrožuje proces integrace.

9. Nelegální pobyt na území ČR.

Neplatná víza, ztracené pasy, nezaplacené daně, neexistující registrační adresy, falešné bankovní karty a nezaplacené pokuty mohou vést k deportaci cizince z České republiky. Následky tohoto rizika jsou stejná jako v bodě číslo 4.

10. Nedostatek finančních prostředků.

Při přestěhování je velká pravděpodobnost výskytu neočekávaných nákladů. A proto je potřeba předem vytvořit finanční rezervu pro případ nepředvídaných okolností nebo návratu domů.

7.4 Závěry a zjištění

Při analýze současného stavu integrace v České republice se vyskytly značné problémy. V následující kapitole jsou charakterizovány všechny identifikovaná rizika, která působí na proces integrace cizinců ze třetích zemí. Každá výzkumná metoda identifikovala jiný druh rizik, proto i jejich závěrečné shrnutí a zjištění je pro každou metodu zvlášť.

Strukturovaný rozhovor

Strukturované rozhovory, jakož to metoda pro sběr dat se osvědčila jako spolehlivý zdroj identifikace rizik na proces.

První strukturovaný rozhovor s cizinkou ukrajinské národnosti, která bydlí v České republice delší dobu, identifikoval nedostatečné znalosti cizinců o svých právech a povinnostech v České republice, případně v zaměstnání. Cizinka projevila svoji nespokojenost s využíváním ukrajinských občanů jako zdroje levné pracovní síly a velké rozdíly ve výplatách cizincům. Dalším nedostatkem v procesu integrace, odhalil strukturovaný rozhovor náročné vyřizování administrativy, kvůli kterému cizinka odkládá získání státního občanství. Proces integrace respondentky do české společnosti se ukončil po čtyři letech pobytu v ČR a bez jakýkoli zátěže.

Druhý strukturovaný rozhovor probíhal s ruskou cizinkou, který poukázal na byrokratické a jazykové zátěže v procesu integrace. Po příjezdu do České republiky cizince chyběla znalost českého jazyka, proto se musela urgentně začít učit česky. Druhým problémem pro cizinku bylo papírování a byrokracie s vízy, kdy musela sama zjišťovat jaké doklady, místo a do jaké doby musí podat potřebnou dokumentaci na cizineckou policii. Cizinka je teď zcela spokojena s pobytem a plánuje dál zůstat v České republice. Respondentka také doporučila cizincům, kteří teď si stěhují do České republiky, nebát se komunikovat s Čechy a neshromažďovat se skupinami rusky mluvících občanů, protože to zpomaluje proces učení jazyka a následně integrace do společnosti.

Dotazníkové šetření

Dotazník byl využit jako identifikátor problémových oblastí v procesu integrace cizinců. Dotazníkové šetření odhalilo, s jakými problémy se nejvíce střetává cizinec po příjezdu do České republiky, je to jazyková bariéra, touha po domově, kulturní rozdíly, sociální potíže a neznalost systému zdravotnictví. Bylo také zjištěno, že většina respondentů neví o existenci integračních center na podporu cizinců v České republice. Ostatní cizinci navštěvovali

integrační centra za účelem poskytnutí jazykových kurzů, právního a sociálního poradenství. Dále dotazník vyjadřoval vlastní názor respondentů na jejich integraci v české společnosti, kde bylo zjištěno, že polovina cizinců se necítí v České republice pohodlně kvůli nedostatečné znalosti češtiny. Stejný počet osob může o sobě říct, že jsou plně integrovány v české společnosti.

Metoda What-If

What-If byla v této práci využita jako hlavní analytická metoda. Aplikace metody byla za účelem nalezení všech možných nedostatků v procesu integrace cizinců ze třetích stran v České republice. Pro metodu What-If byla vypracována matice rizik, která stanovila kategorie rizik od 1–16.

Jako nepřijatelné riziko bylo stanoveno 8 negativních jevů:

1. Zamítnutí první žádosti o víza – neuskutečnění procesu integrace

Riziko bylo ohodnoceno číslem 15. Negativní jev může způsobit kriminální minulost, padělaní dokladů nebo špatná vízová historie cizince, která povede k neuskutečnění příjezdu zahraničního občana a k jeho následně integraci v české společnosti.

2. Zvýšená míra nezaměstnanosti v České republice – odjezd do mateřské země kvůli nenalezení zaměstnání.

Druhé riziko bylo ohodnoceno číslem 13. Uplatnění na trhu práce je pro cizince v přijímací zemi klíčové. Zaměstnání jim přináší nejen výdělek pro zajištění obživy, ale také získání povolení k dlouhodobému pobytu v České republice. Zisk stabilního zaměstnání je také nejdůležitějším faktorem pro integrační programy. Pokud je cizinec dostatečně saturován, a to jak z hlediska financí, tak z hlediska seberealizace, je ochoten přistoupit na nadstavbové části integračních aktivit (např. účast na jazykových kurzech pro cizince, sociokulturní vzdělávání a podobně).

3. Nedostatečná informovanost o právech a povinnostech cizinců. Neznalost zákonů – správní vyhoštění.

Riziko bylo ohodnoceno číslem 15. Jak už bylo zjištěno z dotazníkového šetření, cizinci mají nedostatek informací o svých právech a povinnostech v České republice. Při přestěhování je v zájmu cizince se seznámit se zákony a pravidly země, do které se stěhuje, aby nedošlo k deportaci a zanesení jeho identity do Schengenského informačního systému (SIS).

4. Touha po domově – odjezd do mateřské zemi.

Riziko odjezdu do mateřské zemi kvůli touze po domově bylo ohodnoceno číslem 15. V dotazníkovém šetření účastníci výzkumu označili touhu po domově jako druhým největším problémem po přestěhování do České republiky. Silná vazba k mateřské zemi může vést k ukončení pobytu cizince a následně jeho uplatnění v ČR.

5. Neznalost českého jazyka na přijatelné úrovni a 6. Komunikace s ruskými mluvčími lidmi – neúspěšné absolvování zkoušky z češtiny na úroveň B1-B2 pro dosažení trvalého pobytu nebo občanství.

Obě rizika jsou vzájemně propojená a ohodnocena číslem 15. Znalost českého jazyka pro cizince z Ruska a Ukrajiny klíčová. Pro jejich další uplatnění představuje nejzákladnější předpoklad integrace. Úroveň znalosti českého jazyka má přímý vliv na rozvoj sociálního i pracovního potenciálu cizinců, na intenzitu a kvalitu interakce mezi cizinci a na rozšíření možností jejich integrace do majoritní společnosti.

7. Nelegální pobyt na území ČR – správní vyhoštění, zákaz vstupu na území ČR a do ostatních států EU, zanesení identity do Schengenského Informačního Systému.

Sedmé riziko bylo ohodnoceno číslem 13. Nelegální pobyt cizince na území České republiky je přestupkem, za který zákon ukládá pokuty, správní vyhoštění a nejnepříjemnějším důsledkem může být omezení osobní svobody cizince.

8. Nedostatek finančních prostředků – ztráta prav na legální pobyt.

Riziko se týká nedostatků finančních prostředků a bylo ohodnoceno číslem 13. Dluhy a případné následné vymáhání ve formě odcizení majetku může cizince dostat do dluhové pasti a vést ke ztrátě práva na legální pobyt v České republice.

Na všechna rizika bude v následující kapitole vypracován návrh na opatření. Na přijatelná rizika není nutné dále tento návrh zpracovávat.

8 APLIKAČNÍ ČÁST

Na základě analyticko-empirické části, kde byla implementována technika sběru dat a metoda What-If, bylo zjištěno, že proces integrace cizinců v České republice vykazuje významné nedostatky. V závěrečné části práce jsou proto vypracovány návrhy na opatření ve formě vlastní vyrobené příručky, která by měla být velkým přínosem jak samotným ruským mluvčím cizincům, tak i integračním centřům.

8.1 Popis příručky

Informační příručka je oboustrannou skládačkou s dvěma ohyby, která vychází z klasického formátu A4. Toto řešení bylo vybráno kvůli rozdělení dokumentu na více stran a možnost vtěsnit do formátu více informací a zachovat přehlednost. Tato informační brožura je určena pro ruské mluvčí cizince pobývající krátkou dobu v České republice a obsahuje přehled základních informací. Účelem této publikace je pomoc především zahraničním občanům států mimo Evropskou unii rychle se orientovat v každodenních situacích, s nimiž se mohou v procesu integrace do české společnosti setkat. Brožura zahrnuje informace o vzdělávání, zdravotní péči, zaměstnání, ubytování, veřejné dopravě, jazykových kurzech a výskytu možných rizik při pobytu v České republice. Tato publikace je praktickým návodem obsahující podrobné informace vztahující se k různým oblastem života. Data jsou aktuální k 1. květnu 2021, pokud není uvedeno jinak.

Vytvoření vlastní informační příručky bylo vybráno z důvodu zastaralosti informační příručky Ministerstva vnitra ČR z roku 2011. Brožura, která je k dispozici na webových stránkách MVČR, je zastaralá a obsahuje 137 stran neaktuálních informací, proto je potřeba vytvořit něco kompaktního, nového a užitečného.

Je třeba si uvědomit, že tato brožura nemá být poučením o integraci nebo implementaci integračních postupů. Jedná se spíše o kompas, který může dát správný směr. Do informační příručky byly zahrnuty všechny oblasti integrace, které byly uvedeny v kapitole číslo 1.3.

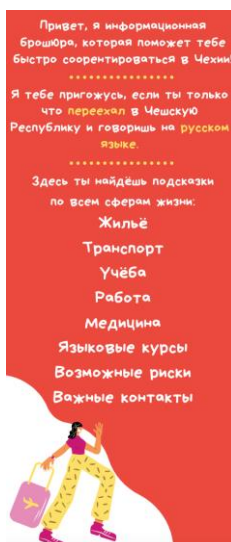
Celá informační příručka je vyrobena v ruském jazyce a lze ji rozdělit na 6 částí. Design brožury je vyplněn ve třech živých barvách jako červená, žlutá a bílá pro nalákání a povzbuzení zvědavosti čtenáře. Manuál je napsán slušným, neutrálním (ani formálním, ani neformálním) jazykem pro rychlé pochopení informace a je doplněn barevnými ilustracemi. Text je dobře čitelný a přehledně rozložený po celé příručce.

První část obsahuje velký a čitelný titulek v ruštině „Ty jsi tady nováček?“ a malý podtitulek pod ním „Vezmi mě s sebou“. Dále, na co se čtenář podívá po titulku, jsou obrázky. Na hlavní obrázku je zobrazena nejuznávanější památka České republiky – Karlův most s nadpisem „Česká republika“ v anglickém jazyce.

Obrázek 14 První část informační příručky (zdroj vlastní)

Druhá strana obsahuje krátký úvod o tom, o co se vlastně jedná, pro koho příručka slouží, v jakém jazyce je napsaná a jakou informaci poskytuje. Žlutou barvou jsou vyznačena slova „přestěhoval“ a „ruský jazyk“ pro přitahování pozornosti cílové skupiny. Překlad do češtiny celé druhé strany zní „Ahoj, já jsem informační příručka, která ti pomůže se rychle zorientovat v České republice. Budu pro tebe užitečná, pokud ses právě přistěhoval do Česka a mluvíš ruským jazykem. Tady najdeš rady ohledně všech oblastí života v České republice jako bydlení, veřejná doprava, vzdělávání, zaměstnání, zdravotnictví, jazykové kurzy, možná rizika a důležité kontakty“.

Obrázek 15 Druhá část informační příručky (zdroj vlastní)

Třetí strana příručky je rozdělena na 2 části a obsahuje základní informace o bydlení a veřejné dopravě v České republice.

Po obdržení brožury se cizinec ihned seznámí s možností bydlení v ČR. Nejčastější varianty ubytování zahraničních občanů jsou pronájmy pokojů v bytech, pronájem celého bytu nebo domu. Přijíždějící studenti se nejčastěji ubytovávají na studentských kolejích nebo ubytovnách. V informační příručce jsou také poskytnuty webové stránky pro hledání vhodného ubytování a možnost využití služeb realitního makléře. Překlad odstavce bydlení zní:

„Bydlení.

Po příjezdu do České republiky máš na výběr: pronájem pokoje v bytě, pronájem pokoje v ubytovně a pronájem celého bytu nebo domu. Můžeš si pronajímat pokoj nebo byt se svým kamarádem, což bude výhodnější pro vás oba. Nejlepší webové stránky pro hledání ubytování jsou espolubydlení.cz, bezrealitky.cz a místní skupiny na Facebook. Také je možnost najít ubytování za pomoci realitního makléře, v tom případě bude potřeba zaplatit provize za jeho službu v částce jednoho měsíčního nájmu“.

Druhý odstavec třetí části příručky zahrnuje základní údaje o fungování systému veřejné dopravy. Uvádí se rozdělení dopravy na městskou hromadnou a integrovanou regionální dopravu. Brožura také popisuje existence různých typů transportu v České republice. Žlutou barvou označeny slova „městský“, „regionální“, „placený“ a „pokuta“ pro rychlou orientaci v obsáhlejší textu. Podle uvedených slov si čtenář hned uvědomí, že celá doprava v ČR je zpoplatněna a jízda bez platné jízdenky může znamenat pro černého pasažéra pokutu. Text v překladu do češtiny zní:

„Veřejná doprava.

Doprava v České republice je různorodá. Lze ji rozdělit na městskou hromadnou a integrovanou regionální dopravu. Do městské hromadné dopravy patří autobusy, tramvaje, trolejbusy a metro, které se nachází pouze v Praze. Služby městské hromadné dopravy jsou zpoplatněny a každé město má svůj tarifní systém. Jízdenky lze zakoupit u řidiče, v trafikách, v automatu na zastávkách a na pokladnách autobusových a vlakových nádraží. Po nástupu do transportu si musíš označit jízdenku. Je také možnost zakoupit SMS jízdenky. Nezkoušej jízdu na černo, hrozí ti pokuta 30 euro. Integrovaná regionální doprava se skládá z autobusů a vlaků. Jízdenky je lepší a rychlejší zakoupit přes webové stránky a mobilní aplikace

idos.cz, mujvlak.cz a regiojet.cz anebo na pokladnách v autobusových a vlakových nádražích. Kromě toho mobilní aplikace ti pomůžou vyhledat vhodné spoje od místa A do místa B“.

Obrázek 16 Třetí část informační příručky (zdroj vlastní)

Čtvrtá část brožury poskytuje cílové skupině informace o vzdělávání a zaměstnání v České republice.

V první polovině čtvrté části informační příručky byl popsán jeden z nejčastějších účelů pobytu v České republice – vzdělávání na vysokých školách. Často příjíždějící ruští a ukrajinští studenti se neorientují ve vysokoškolském systému vzdělání, a proto je i tato oblast zahrnuta do informační brožury. V publikaci se píše o rozdělení vysokých škol, požadavků pro přijetí na univerzity a cenách školného. Přeložený text zní

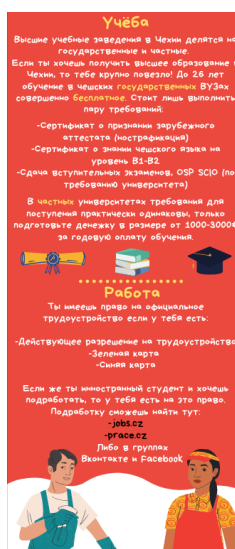
„Vzdělávání.

Vysoké školy v České republice lze rozdělit na státní a soukromé. Pokud chceš získat vysokoškolské vzdělání v Česku, máš velké štěstí! Až do 26 let je vzdělávání na českých státních univerzitách zcela zdarma. Stačí splnit několik požadavků: přiložení osvědčení o uznání zahraničního středoškolského vzdělání (nostrifikace), osvědčení o znalosti českého jazyka na úrovni B1-B2 a složení přijímacích zkoušek jako OSP nebo SCIO (na žádost univerzity). Na soukromých univerzitách jsou požadavky na přijetí téměř stejné, stačí si jen připravit peníze na školné ve výši 1 000–3 000 EUR“.

Druhá část publikace je věnovaná základním informacím o zaměstnání v České republice. Článek uvádí seznam potřebných dokumentů pro legální zaměstnání a pracovní portály pro hledání práce či brigád. Překlad čtvrté části informační brožury je

„Zaměstnaní.

Právo na legální zaměstnání máš, pokud jsi držitelem platného pracovního povolení, zaměstnanec (zelené) karty nebo modré karty. Pokud jsi zahraniční student a chceš si vydělat peníze navíc, máš na to právo. Brigádu můžeš najít na webových stránkách jobs.cz, práce.cz anebo ve skupinách sociálních sítí jako Vkontakte a Facebook“.

Obrázek 17 Čtvrtá část informační příručky (zdroj vlastní)

Pátá část příručky popisuje pro cizince systém zdravotnictví v České republice a základní informace o vzdělávání na jazykových kurzech.

První polovina příručky informuje cizince o správném postupu při vzniku onemocnění v Česku a fungování systému komplexního zdravotnického pojištění. Vydělené slova žlutou barvou „v ruštině“, „zadarmo“ a „zpoplatněný“ přitahují pozornost čtenáře pro rychlé pochopení obsahu. Druhá polovina je věnovaná tématům jazykových kurzů. Z informační brožury se cizinci dozví o existenci integračních center pro podporu cizinců, poskytnutí neplacených jazykových kurzů a potřebných zkoušek pro získání trvalého pobytu a občanství v České republice.

Celý překlad páté části informační příručky z ruštiny do češtiny zní:

„Zdravotnictví.

Každý cizinec si před příjezdem do České republiky musí zařídit zdravotní pojištění po celou dobu platnosti víza. Potřebuješ ji pro případ, že onemocníš nebo pro všeobecné preventivní prohlídky u praktického lékaře. Chceš-li využít služby zdravotního pojištění, musíš zavolat na jejich asistenci a popsat svůj problém. Neboj se, můžeš s nimi mluvit i v ruštině. Po

popsání nemoci tě pošlou do nemocnice, se kterou pojišťovna spolupracuje. Všechno bude proplaceno pojištěním. Můžeš také navštívit lékaře, kterému zaplatíš peníze a poté všechny účtenky od něj pošleš pojišťovně, která ti vše proplatí.

Jazykové kurzy. Znalost českého jazyka ti usnadní komunikaci v českých institucích, se zaměstnavateli nebo klienty, pomůže ti seznámit s kulturou a poznat české přátele. Česká integrační centra a další neziskové organizace nabízejí kurzy českého jazyka pro všechny úrovně a také profesionální jazykové kurzy, které ti pomohou najít práci. Kurzy nabízené neziskovými organizacemi jsou většinou bezplatné nebo za minimální částku. Znalost českého jazyka je jednou z podmínek pro získání trvalého pobytu (znalost jazyka na úrovni A1) a českého občanství (znalost jazyka na úrovni B1). Chcete-li získat české občanství, musíš také složit zkoušku ze znalostí českých realit“.

Obrázek 18 Pátá část informační příručky (zdroj vlastní)

V poslední části informační příručky jsou náповědy a opatření proti vzniku možných rizik, které mohou ovlivnit proces integrace cizinců a důležité kontakty v případě nouze.

Překlad celé šesté částí informační příručky zní:

„Možná rizika.

V případě potřeby kontaktuj nejbližší integrační centra a neziskové organizace. Poskytují cizincům bezplatnou pomoc a také právní a sociální poradenství.

Pokud je to možné, vytvoř si finanční rezervu pro případ nepředvídaných okolností.

Porušení jakýchkoli zákonů, včetně pravidel pobytu a zaměstnání, může vést k deportaci a zanesení tvé identity do Schengenského informačního systému (SIS). Takovým lidem bude zakázán vstup do všech států schengenského prostoru.

Nikdy nikomu nedávej své osobní doklady (cestovní pas a biometrickou kartu).

O změně místa pobytu v České republice je nutné informovat příslušné orgány ve stanovené lhůtě“.

Druhá část brožury obsahuje tísňové linky a linky pomoci v krizi v České republice. Dále jsou uvedené webové stránky jednotlivých ministerstev, informačních a integračních center, kde se cizinec seznámí s informacemi o různých oblastech integraci, které nejsou uvedeny v informační příručce. V dolním levém rohu je umístěn QR kód. Při naskenování kódu dojde k přesměrování do celé informační příručky vytvořené ministerstvem vnitra České republiky, kde je poskytnuto více informací o všech oblastech integrace cizince. QR kód v dané informační příručce je falešný.

Obrázek 19 Šestá část informační příručky (zdroj vlastní)

Informační brožura zahrnuje všechny slabé oblasti integrace cizince v České republice, které byly odhaleny metodou sběru dat (strukturovaný rozhovor a dotazníkové šetření), maticí rizik a metodou What-If. V následující kapitole bude tato příručka zhodnocena z hlediska její implementace do praxe.

8.2 Implementace příručky do praxe

Pro hodnocení kvality informační příručky byl vytvořen dotazník, který byl dále rozeslán do integračních center a ruský mluvících skupin na sociálních sítích. Sběr dat probíhal elektronickou formou, pomocí nástroje zabývajícího se průzkumy a dotazníkovým šetřením.

Cílem druhého dotazníkového šetření bylo zjistit, jak ruští a ukrajinští občané hodnotí příručku z pohledu její informační náplně a efektivnosti v praxi.

Hlavní cílová skupina pro dotazníkové šetření tvořili občané Ruska a Ukrajiny a malá část občanů z Běloruska a Kazachstánu žijících na území České republiky. Dotazník vyplňovali jak muži, tak ženy.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 38 respondentů. Dotazník se skládal z 6 otázek.

Otázka č.1 Odkud pocházíte?

Pomocí první otázky bylo určení země, odkud respondenti pocházejí. Většina respondentů pocházela z Ukrajiny a Ruska, což je 13 Rusů a 23 Ukrajinců. Zbylí 2 respondenti se dělí mezi Kazachstán a Bělorusko.

Otázka č.2 Jak dlouho žijete v České republice?

Převážná většina účastníků šetření pobývá na území ČR již kratší dobu. 22 respondentů ze 38 bydlí v České republice 0-3 let. 2 účastníci výzkumu žijí na území ČR 3-5 let, 10 účastníků šetření pobývá v ČR 5-10 let, ostatní 4 respondenti zde žijí dokonce déle než 10 let.

Otázka č.3 Kritéria hodnocení.

Třetí otázka zahrnuje tabulku s kritérii hodnocení příručky, týkajících se jak obsahové, tak i grafické naplně. Celkem je zde 8 kritérií, na které většina respondentů odpovídala kladně.

Tabulka 12 Kritéria hodnocení informační příručky (zdroj vlastní)

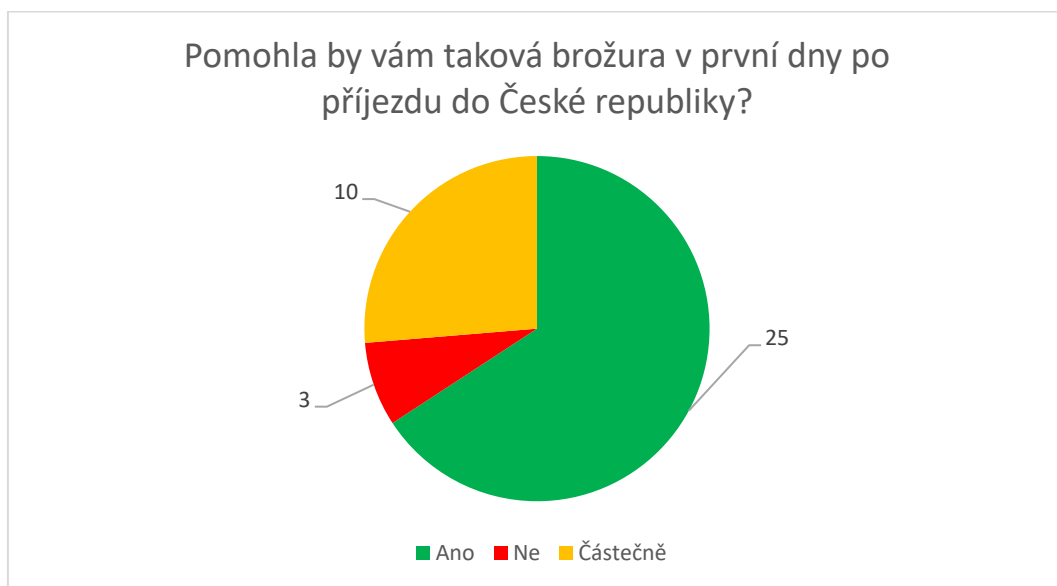
Kritéria hodnocení	Ano	Ne	Částečně
Obsah plně popisuje účel příručky	33	0	5
Kompletnost a jasnost příručky	28	2	8
Gramotnost textu	29	0	9
Informační nasycení	30	1	7
Design a originalita brožury	29	4	5
Čitelnost textu	29	4	5
Použití grafiky, fotografií	32	0	6
Kreativita	33	0	5

Otázka č.4 Co podle vás v brožuře chybí?

Čtvrtá otázka je otevřenou otázkou, kde respondenti mohli napsat své připomínky a názory k informační brožuře. Většina cizinců uvedla, že v informační příručce chybí adresy ruských a ukrajinských ambasád a chtěli by vědět více informací o jazykových kurzech.

Otázka č.5 Pomohla by vám taková brožura v první dny po příjezdu do České republiky?

Na pátou otázku, která zní „Pomohla by vám taková brožura v první dny po příjezdu do České republiky?“ odpověděla drtivá většina dotazovaných pozitivně. Celých 25 respondentů uvedlo odpověď „ano“, 10 dotazovaných odpověděli „částečně“ a zbylých 3 - „ne“. Jak se předpokládalo, kladnou odpověď vybrali cizinci, kteří bydlí na území České republiky krátkou dobu. Odpovědi na pátou otázku ukazují, že informační příručka je přínosná a efektivní.

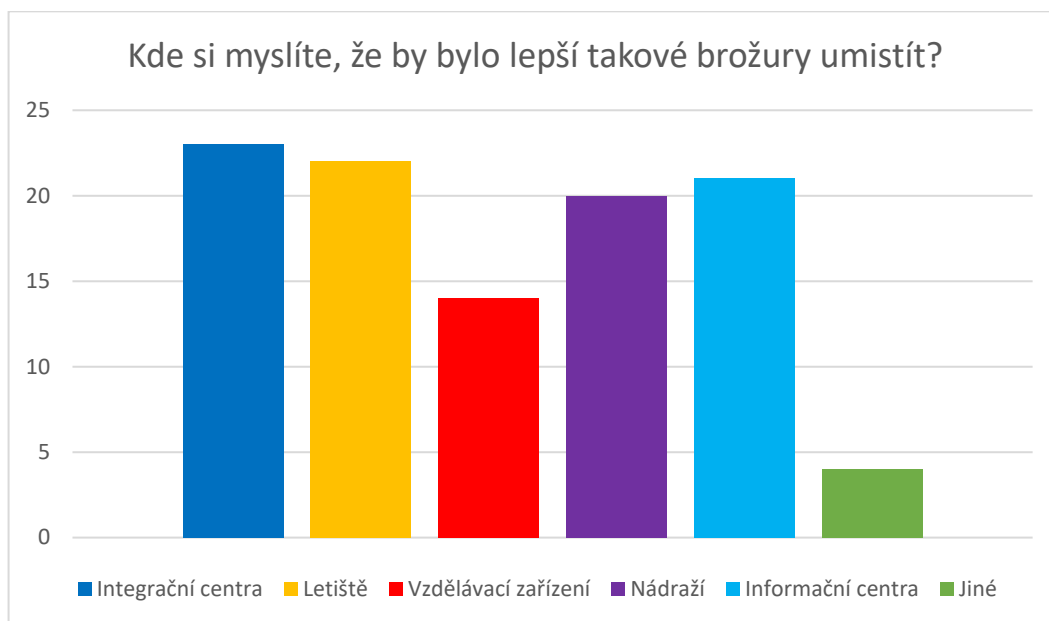

Obrázek 20 Efektivnost informační příručky (zdroj vlastní)

Otázka č 6. Kde si myslíte, že by bylo lepší takové brožury umístit?

Pomocí šesté otázky bylo zjištěno, kde by se nejlépe dala rozmístit informační brožura. Respondenti měli možnost vybrat hned několik odpovědí. Skoro stejný počet respondentů vybral jako nejlepší místa pro publikace integrační centra (23 účastníků výzkumu), letiště (22 účastníků výzkumu), nádraží (20 účastníků výzkumu) a informační centra (21 účastníků výzkumu). Nejméně ze všech hlasovali za variantu „Vzdělávací zařízení“ – 14 cizinců. Čtyři migranti vybrali otevřenou odpověď „Jiné“, kde uvedli, že taky je možnost rozmístit informační brožury v turistických místech (kostely, náměstí, divadla, musea atd.), na policii

a na ministerstvu vnitra ČR a v restauracích rychlého občerstvení (McDonald's, KFC, Burger King), a to kvůli velké návštěvnosti turistů a migrantů.

Obrázek 21 Umístění informační příručky (zdroj vlastní)

Po obdržení odpovědí od respondentů druhého dotazníkového šetření byla příručka rozeslána vybraným integračním centrům na podporu cizinců. Zde je doslovný přepis reakce zpětné vazby na informační příručku od odborníků integračního centra:

„Studentka velmi hezky uchopila informační brožuru jak do úrovně a srozumitelnosti sdělení, tak i do barevnosti a přehlednosti. V praktickém návodu jsou výstižně popsány informace k nepředvídatelným situacím, ke kterým dochází dnes a denně, které cizincům zcela jistě mohou pomoci lépe se orientovat v určitých nastalých situacích. Zahrnuje všeobecné informace, které se vztahují k různým životním oblastem. Při předložení brožury svým ukrajinským kolegům, jsem se setkala pouze s pozitivními reakcemi a úsměvy na tvářích. Mnozí z nich si informační brožuru ponechali, protože se v ní setkali s novými informacemi, které doposud nevěděli. Nově příchozím, kteří jsou v České republice poprvé, jistě pomohou lépe se zorientovat v novém prostředí a zjistit nejen jaké mají povinnosti spojené s jejich příchodem do ČR, ale také, jaké zde mají možnosti“ **Martina Peřestá. Centrum na podporu integrace cizinců – Liberecký kraj.**

„Autorka brožury srozumitelně, stručně a jasně popsala každou oblast integrace, se kterou se cizinci setkávají denně. Pestré barvy a ilustrace přitahují ještě více pozornosti zahraničních občanů k přečtení této příručky. Myslím si, že takový manuál by měl být velkým

přínosem pro cizince a jeho následující uplatnění v české společnosti“ **Alena Škrobáková, Centrum na podporu integrace cizinců – Zlínský kraj.**

„Autorkou vypracovaná příručka je velmi praktickou a srozumitelnou pomůckou pro cizince, kteří do České republiky zavítají. Jde vidět, že sama autorka čerpala z vlastních zkušeností a zakomponovala zde tedy ty nejdůležitější oblasti, které je důležité vědět a mít o nich dostatek informací, které není vždy možné rychle dohledat. Jedná se konkrétně o situace týkající se zdravotní péče, vzdělávání, zaměstnání, ubytování, veřejné dopravy, jazykových kurzů a neméně také výskytu možných rizik při pobytu v České republice. Cizinec zde v jeho rodném jazyce nalezne tyto základní informace v přehledné, barvené a poutavé brožurce, která vylepšuje a doplňuje stávající příručku vytvořenou ministerstvem vnitra“

Klára Fidlerová, Centrum na podporu integrace cizinců – Plzeňský kraj.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit současný stav integrace cizinců a vytvořit konstruktivní posouzení rizik, které by co nejpřesněji charakterizovali nedostatky v procesu integrace ruských a ukrajinských občanů v České republice. Výsledkem této práce je odhalení všech rizik, které působí na proces integrace a vlastní zpracování informační příručky pro usnadnění pobytu cizinců v České republice.

Teoretická část se zabývala terminologií migrace, integrace a migrační politikou z pohledu některých autorů, právním ukotvením cizinců v ČR, nejčastějšími motivy přestěhování z Ruska a Ukrajiny nebo druhy pobytů cizinců ze třetích zemí a na závěr institucemi na podporu integrace cizinců v České republice.

Úvodem praktické části byly představeny statistické údaje ze zprávy Českého statistického úřadu za rok 2018-2019. Zpráva poskytovala pohledy na demografické údaje, zaměstnanost, vzdělání, platy, pojištění, trestnou činnost a nelegální pobyty cizinců v ČR. Poté k získání dat a naplnění cílů byly aplikovány metody pro sběr dat v podobě strukturovaných rozhovorů dvou cizinek a dotazníkového šetření. Získaná data byla analyzována pomocí metody What-If a vyhodnocením rizik pomocí matice rizik.

Ze získaných dat bylo zjištěno, že nejčastější rizika, s kterými cizinec se může setkat na cestě k integraci jsou zamítnutí první žádosti o víza, zvýšená míra nezaměstnanosti v České republice, nedostatečná informovanost o právech a povinnostech cizinců a neznalost zákonů, touha po domově, neznalost českého jazyka na přijatelné úrovni, komunikace s ruskými mluvčími lidmi, nelegální pobyt na území ČR a nedostatek finančních prostředků.

Závěr práce byl věnován vypracování vlastní informační příručky, které vycházejí z výsledků a závěrů šetření. Příručka se soustředí na eliminaci identifikovaných rizik v procesu integrace. Dále příručka byla rozeslána do integračních center a ruský mluvčích skupin na sociálních sítích pro hodnocení její efektivnosti v praxi. Podle odpovědí a komentářů odborníků integračních center informační příručka je velkým přínosem pro cizince a jeho následující uplatnění v české společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ABRAHÁM, Michal, 2012. *Mezinárodní migrace z Ukrajiny do České republiky a její ekonomické konsekvence*. Brno. Diplomová práce. Mendelova univerzita.

CASTLES, Stephen a Mark J. MILLER, 2009. *The Age of Migration: international population movements in the modern world*. 4th ed., Rev. & updated. New York: Palgrave. ISBN 978-0-230-51785-1.

Cizinci: Integrační politika ČR [online], c2021. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.cizinci.cz/zakladni-informace1>

ČIŽINSKÝ, Pavel, 2012. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha: Linde Praha. ISBN 9788072018871.

ČSÚ: *Cizinci: Počet cizinců* [online], 2021. Praha [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>

DEMOGRAFIE: Migrace [online], c2004-2014. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_migrate

DRBOHLAV, Dušan, 2011. *Mezinárodní migrace obyvatelstva–pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů)* [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Pohyb_a_pobyt.pdf

FEDOROV, Maxim, c2005–2017. *A2: ČESKO MÍSTO VOJNY* [online]. Praha [cit. 2021-04-12]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2008/11/cesko-misto-vojny>

IOM: Key Migration Terms [online], c2021. Switzerland [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.iom.int/key-migration-terms>

KAŹMIERKIEWICZ, Piotr, 2012. *The road to an open Europe: an advocacy handbook for civil society: understanding and influencing EU policymaking in the area of migration and visa policies*. Praha: PASOS - Policy Association for an Open Society. ISBN 978-80-905105-4-8.

KOLDINSKÁ, Kristina, Harald Christian SCHEU a Martin ŠTEFKO, ed., 2016. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium. ISBN 9788087284605.

KOSCHIN, Felix, 2005. *Demografie poprvé*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-0859-1.

Managementmania: Řízený strukturovaný rozhovor [online], c2011-2016. Wilmington (DE) [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/rizeny-strukturovany-rozhovor>

Manuál lokální integrace migrantů v České republice, 2020. Praha: Sdružení pro integraci a migraci. ISBN 978-80-906488-2-1.

MVČR: Informace pro školy a studenty [online], c2021a. Praha [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

MVČR: Integrace cizinců [online], c2021b. Praha [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/integrace-cizincu.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

MVČR: Modrá karta [online], c2021c. Praha [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/modra-karta.aspx>

MVČR: Slovníček pojmů [online], c2021d. Praha [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

MVČR: Vzory dokladů vydávaných cizincům [online], 2020. Praha [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: file:///Users/Nacy/Downloads/Vzory_doklad%C5%AF_vyd%C3%A1van%C3%BDch_cizinc%C5%AFm_akt._verze_5.10.2020.pdf

MYSLIVEČEK, Jaromír a Anna PAUL HRABOVSKÁ, 2010. Hypothalamus - hlavní integrační centrum somato-autonomních funkcí: Hypothalamus - main integration center of somato-autonomic functions. *Farmaceutický obzor: časopis pre farmaceutickou vedu a prax*. Bratislava: HERBA, **79**(8), 235-240. ISSN 0014-8172.

MZV ČR: Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny [online], 2011. Praha [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/kyiv/cz/viza_a_konzularni_informace/informace_pro_cestu_a_pobyt_ceska/povoleni_k_dlouhodobemu_pobytu/dlouhodoby_pobyt_za_ucelem_sloucení.html

MZV ČR: Účel studia dle cizineckého zákona [online], [2021]. Praha [cit. 2021-04-21]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/lvov/cz/viza_a_konzularni_informace/vizove_informace/pobyt_nad_90_dnu/ucel_studia_dle_cizineckeho_zakona.html

OIARZABAL, Pedro J. a Ulf-Dietrich REIPS, 2012. Migration and Diaspora in the Age of Information and Communication Technologies. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. **38**(9), 1333-1338. ISSN 1369-183X. Dostupné z: doi:10.1080/1369183X.2012.698202

OULEHLOVÁ, Alena, nedatováno. *Kvalitativní a semikvantitativní hodnocení rizik, matice a mapa rizik* [online]. Dostupné také z: https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/34856/mod_resource/content/2/Prezentace6_RR.pdf. Prezentace. Fakulta Vojenského leadershipu.

RABUŠIC, Ladislav a Aleš BURJANEK, 2003. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?*. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno. ISBN 80-239-2257-2.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a Robert TRBOLA, 2008. *Lokální strategie integrace cizinců v ČR I*. Praha: VÚPSV. ISBN 978-807-4160-066.

RŮŽKOVÁ, Jana, 2012. *Analýza důvodů migrace vnitřně přesídlených osob na teritoriích států východní Afriky*. Brno. Bakalářská práce. Mendelova univerzita.

ŘEZANKOVÁ, Hana, 2017. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. (Čtvrté přepracované vydání). [Praha]: Professional Publishing. ISBN 978-80-906594-8-3.

SLÁDEK, Karel, 2010. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiózní variabilita ruských migrantů*. Praha: Pavel Mervart. ISBN 978-808-7378-496.

SMEJKAL, Vladimír a Karel RAIS, 2013. *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 9788024746449.

SÝKORA, Luděk, 2015. *Analýza cizinců v Městské části Praha 4: Výzkumná zpráva* [online]. Praha [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.praha4.cz/file/ffx21/Analyza-cizincu-v-mestske-casti-Praha-4-2015.pdf>

TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ, ed., 2010. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. Praha: VÚPSV. ISBN 978-807-4160-677.

Úřad práce ČR: *Sinii karty dla inostrannyh grazdan v Češskoj Respublike* [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/ru/dla-inostrannyh-grazdan#coje>

Úřad práce ČR: *Trudovyje karty dla inostrancev v Češskoj Respublike* [online]. [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/ru/dla-inostrancev#coje>

VAVREJNOVÁ, Marie, 2011. *Migrace obyvatelstva jako faktor ekonomického rozvoje: (zvláště v oblasti Evropské unie a České republiky)*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 978-80-86729-66-4.

VOROBOVA, Olga, 2012. *Migracija naselenija: teorija i politika* [online]. Moskva. ISBN 978-5-7425-0160-2. Dostupné také z: <https://www.praha4.cz/file/ffx21/Analyza-cizincu-v-mestske-casti-Praha-4-2015.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČSÚ	Český statistický úřad
IOM	International Organization for Migration
Sb.	Sbírka
č.	číslo
ČR	Česká republika
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
EU	Evropská Unie
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SIS	Schengenský informační systém
§	Paragraf
tzv.	Takzvaný
atd.	A tak dále

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Zaměstnanecká karta (MVČR, 2020).....	27
Obrázek 2 Modrá karta EU (MVČR, 2020)	28
Obrázek 3 Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu za rok 2004–2019 (ČSÚ, 2021). 35	
Obrázek 4 Graf k otázce č.3 (zdroj vlastní)	43
Obrázek 5 Graf k otázce č.4 (zdroj vlastní)	44
Obrázek 6 Graf k otázce č.5 (zdroj vlastní)	45
Obrázek 7 Graf k otázce č.6 (zdroj vlastní)	45
Obrázek 8 Graf k otázce č.7 (zdroj vlastní)	46
Obrázek 9 Graf k otázce č.10 (zdroj vlastní)	47
Obrázek 10 Graf k otázce č.12 (zdroj vlastní)	48
Obrázek 11 Pravděpodobnost vzniku negativního jevu (zdroj vlastní).....	56
Obrázek 12 Závažnost dopadu negativního jevu (zdroj vlastní)	56
Obrázek 13 Výsledky podle kategorizace (zdroj vlastní).....	57
Obrázek 14 První část informační příručky (zdroj vlastní)	64
Obrázek 15 Druhá část informační příručky (zdroj vlastní)	64
Obrázek 16 Třetí část informační příručky (zdroj vlastní)	66
Obrázek 17 Čtvrtá část informační příručky (zdroj vlastní).....	67
Obrázek 18 Pátá část informační příručky (zdroj vlastní)	68
Obrázek 19 Šestá část informační příručky (zdroj vlastní).....	69
Obrázek 20 Efektivnost informační příručky (zdroj vlastní).....	71
Obrázek 21 Umístění informační příručky (zdroj vlastní).....	72

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Kódové označení vybraných účelů pobytu (MVČR, 2020)	25
Tabulka 2 Celkový počet ruských a ukrajinských příslušníků v ČR za rok 2018-2019 (zdroj vlastní)	36
Tabulka 3 Nelegální vstup cizinců za rok 2018–2019 (zdroj vlastní)	36
Tabulka 4 Deportace cizinců za rok 2018-2019 (zdroj vlastní).....	37
Tabulka 5 Obdržení českého občanství za rok 2018-2019 (zdroj vlastní)	37
Tabulka 6 Vzdělávání cizinců na vysokých školách za rok 2018-2019 (zdroj vlastní)	38
Tabulka 7 Pravděpodobnost vzniku negativního jevu (zdroj vlastní)	49
Tabulka 8 Závažnost dopadů negativního jevu (zdroj vlastní).....	49
Tabulka 9 Kategorie přijatelnosti rizika (zdroj vlastní).....	49
Tabulka 10 Matice rizik (zdroj vlastní)	50
Tabulka 11 Metoda What – If (zdroj vlastní)	52
Tabulka 12 Kritéria hodnocení informační příručky (zdroj vlastní).....	70

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník (zdroj vlastní)

Příloha P II: Informační příručka (zdroj vlastní)

Příloha P III Dotazník pro hodnocení informační příručky (zdroj vlastní)

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK (ZDROJ VLASTNÍ)

Otázka č.1 Jaké je Vaše pohlaví?

- a) Muž
- b) Žena

Otázka č.2 Jaký je Váš věk?

- a) 18-29 let
- b) 30-49 let
- c) 50 a více

Otázka č.3 Odkud pocházíte?

- a) Rusko
- b) Ukrajina
- c) Bělorusko
- d) Kazachstán
- e) Jiné _____

Otázka č.4 Jaký je Váš účel pobytu v České republice?

- a) Studium
- b) Zaměstnání
- c) Sloučení rodiny
- d) Podnikání
- e) Jiné _____

Otázka č.5 Jak dlouho žijete v České republice?

- a) Méně než 1 rok
- b) 1-3 let
- c) 3-5 let
- d) 5-10 let
- e) Více než 10 let

Otázka č.6 Plánujete se v budoucnu přestěhovat do České republiky na trvalý pobyt?

- a) Ano
- b) Pravděpodobně ano
- c) Pravděpodobně ne
- d) Ne
- e) Nevím

f) Mám trvalý pobyt

Otázka č.7 S jakými problémy jste se střetnul/a po přestěhování do České republiky?

- a) Jazyková bariéra
- b) Touha po rodině
- c) Kulturní rozdíly
- d) Sociální potíže
- e) Ekonomické
- f) Klimatické
- g) Gastronomické
- h) Rozdíly ve vzdělávání
- i) Jiné_____

Otázka č.8 Víte o existenci integračních center pro cizince v České republice?

- a) Ano
- b) Ne

Otázka č.9 Požadoval/a jste o pomoc integrační centra?

- a) Ano
- b) Ne

Otázka č.10 Pokud jste v předchozí otázce vybral/a odpověď „Ano“, z jakého důvodu jste se obrátil/a do integračního centra?

Otázka č.11 Vyřešil integrační centrum Váš problém?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Neoslavoval/a jsem integrační centra

Otázka č.12 Můžete o sobě říci, že jste plně integrován/a v České republice?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

PRÍLOHA P II: INFORMAČNÍ PŘÍRUČKA (ZDROJ VLASTNÍ)

Возможные риски

- В случае необходимости обращайся в ближайшие интеграционные центры и некоммерческие организации. Они предоставляют **бесплатную помощь иностранцам**, а также проводят юридические и социальные консультации.
- По возможности создай финансовый резерв на случай возникновения непредвиденных обстоятельств или возвращения на родину.
- Нарушение любых законов, в т. ч. правил пребывания и трудоустройства, может привести к депортации и внесению в Шенгенскую информационную систему. Будет также запрещён въезд во все государства Шенгенской зоны.
- Никогда и никому не отдавай свои личные документы (паспорт и биометрическую карту).
- Об изменении места жительства в Чехии необходимо в установленный срок проинформировать компетентные органы.

Важные контакты

112 - экстренная оперативная служба

158 - полиция

155 - скорая медицинская помощь

150 - пожарная служба

- Министерство внутренних дел - mvcz.cz
- Центр поддержки интеграции иностранцев - integracnicentra.cz
- Информационный портал для иностранцев - cizinci.cz
- Чешские поисковые системы seznam.cz и centrum.cz

Для прочтения целой информационной брошюры наведи сюда либо найдешь её на сайте mvcz.cz

Медицина

Каждый иностранец в Чехии должен иметь медицинское страхование на весь срок действия визы. Она нужна тебе в случае если ты заболеешь или просто захочешь провериться у доктора.

Чтобы воспользоваться услугами страховки, нужно позвонить ей на горячую линию и объяснить свою проблему. Не волнуйся, с ними можно договориться на **русском языке**. После объяснения своей проблемы они направят тебя в больницу, с которой имеют сотрудничество, на **бесплатное** лечение. Можно также сходить к **платному** врачу, заплатить денежку и послать все чеки своей страховой компании. После этого они выплатят все твои расходы.

Языковые курсы

Знание чешского языка тебе облегчит общение в чешских учреждениях, с работодателями или клиентами, а также поможет тебе приобщиться к культуре и познакомиться с чешскими друзьями. Если ты планируешь остаться в Чехии, то знание чешского языка – одно из условий для получения постоянного проживания и чешского гражданства.

Интеграционные центры Чехии и другие некоммерческие организации предлагают курсы чешского языка для любого уровня, а также курсы языка в профессиональной сфере, которые тебе помогут найти работу.

Курсы, предлагаемые некоммерческими организациями, преимущественно **бесплатны** или за символическую оплату. Знание чешского языка является одним из условий для получения **постоянного места жительства** (знание на уровне A1) и **чешского гражданства** (знание на уровне B1). Для получения чешского гражданства нужно также сдать экзамен на знание чешских реалий.

Ты здесь новенький?

Возьми меня с собой

Привет, я информационная брошюра, которая поможет тебе быстро сориентироваться в Чехии!

Я тебе пригожусь, если ты только что **переехал** в Чешскую Республику и говоришь на **русском языке**.

Здесь ты найдёшь подсказки по всем сферам жизни:

Жильё
Транспорт
Учёба
Работа
Медицина
Языковые курсы
Возможные риски
Важные контакты

Жильё

Для начала ты можешь рассмотреть такие варианты как:

- Аренда комнаты в квартире
- Аренда комнаты в общежитии
- Аренда целой квартиры или дома

Ты можешь снимать жильё со своим другом, так выйдет даже **дешевле** и веселее!

Самые лучшие источники для поиска жилья без посредников в Чехии это

-espolubydleni.cz

-bezrealitky.cz

-городские группы в Facebook

Также можно найти жильё при помощи риелтора. Но тогда тебе придётся заплатить комиссию стоимостью месячной платы аренды.

Транспорт

Транспорт в Чехии очень разнообразен. Разделяется он на городской и междугородний. **Городской** транспорт составляют автобусы, трамваи, троллейбусы и метро. Транспортные услуги являются **платными** и у каждого города своя тарифная система. Билеты на транспорт можно купить в киосках, на остановках, в кассах вокзалов и метро. Также можно приобрести билеты онлайн, либо купить проездной.

Исключи поездки зайцем! Иначе **штраф** составит от 30 евро!

Междугородний транспорт составляют поезда и автобусы. Покупка билетов осуществляется на кассах автовокзалов, у водителя, либо через мобильные приложения, такие как:

-idos.cz

-mujvlak.cz

-regiojet.cz

Также они проложат тебе маршрут от точки А до точки В.

Учёба

Высшие учебные заведения в Чехии делятся на государственные и частные.

Если ты хочешь получить высшее образование в Чехии, то тебе крупно повезло! До 26 лет обучение в чешских **государственных** ВУЗах совершенно **бесплатное**. Стоит лишь выполнить пару требований:

-Сертификат о признании зарубежного аттестата (нострафикация)

-Сертификат о знании чешского языка на уровень B1-B2

-Сдача вступительных экзаменов, OSP SCIO (по требованию университета)

В **частных** университетах требования для поступления практически одинаковы, только подготовить денежную сумму в размере от 1000-3000€ за годовую оплату обучения.

Работа

Ты имеешь право на официальное трудоустройство если у тебя есть:

- Действующее разрешение на трудоустройство
- Зеленая карта
- Синяя карта

Если же ты иностранный студент и хочешь подработать, то у тебя есть на это право.

Подработку сможешь найти тут:

-jobs.cz

-prace.cz

Либо в группах Вконтакте и Facebook

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK PRO HODNOCENÍ PŘÍRUČKY (ZDROJ VLASTNÍ)

Otázka č.1 Odkud pocházíte?

- a) Rusko
- b) Ukrajina
- c) Bělorusko
- d) Kazachstán
- e) Jiné_____

Otázka č.2 Jak dlouho žijete v České republice?

- a) 1-3 let
- b) 3-5 let
- c) 5-10 let
- d) Více než 10 let

Otázka č.3 Kritéria hodnocení.

Kritéria hodnocení	Ano	Ne	Částečně
Obsah plně popisuje účel příručky			
Kompletnost a jasnost příručky			
Gramotnost textu			
Informační nasycení			
Design a originalita brožury			
Čitelnost textu			
Použití grafiky, fotografií			
Kreativita			

Otázka č.4 Co podle vás v brožuře chybí?

Otázka č.5 Pomohla by vám taková brožura v první dny po příjezdu do České republiky?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Částečně

Otázka č 6. Kde si myslíte, že by bylo lepší takové brožury umístit?

- a) Integrační centra
- b) Letiště
- c) Vzdělávací instituce
- d) Nádraží
- e) Informační centra
- f) Jiné _____